

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Lukáš Klímek

Vliv EU na demokratizaci Kosova

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vliv EU na demokratizaci Kosova vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Krnově dne 24. 7. 2019

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval Mgr. Petře Měšťánkové, Ph. D., vedoucí své diplomové práce, za její odborné vedení, ochotu, vstřícnost, cenné rady a za její lidský přístup.

Poděkování patří i mé rodině za podporu a ohleduplnost, jež mi poskytli nejen při psaní této diplomové práce, ale v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod	5
1. Teoretický rámec	9
1.1. Starší teorie demokratizace	9
1.2. Mladší teorie demokratizace	10
1.3. Good governance.....	13
1.4. Přístupy bottom-up a top-down.....	14
2. Historie Kosova	18
2.1. Do roku 1912.....	18
2.2. Období 1912 - 1945.....	19
2.3. Období po 2. světové válce	19
2.4. 90. léta - kosovská opozice a vyhlášení nezávislosti	20
2.5. Kosovská válka	22
3. Role vnějších aktérů na demokratizaci Kosova	26
3.1. Mezinárodní správa Kosova - mise UNMIK	26
3.2. Demokratizace a budování institucí pod vedením OBSE	30
3.3. Operace NATO Joint Enterprise - mise KFOR	31
3.4. Vyhlášení nezávislosti Kosova 2008	32
4. Role EU v procesu demokratizace Kosova	37
4.1. Pakt stability pro jihovýchodní Evropu a Kontaktní kancelář Evropské komise.....	37
4.2. Rada pro regionální spolupráci	38
4.3. Stabilizační a asociační proces.....	40
4.4. EULEX.....	43
4.5. Kosovo na cestě k evropské integraci	46
Závěr	51
Zdroje	55
Primární.....	55
Sekundární	59
Anotace	62
Klíčová slova	62
Annotation	63
Key words	63

Seznam zkratek

CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation (Pomoc Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci)
CEFTA	Central European Free Trade Agreement (Středoevropská zóna volného obchodu)
DLK	Demokratická liga Kosova
ENP	European Neighbourhood Policy (Evropská politika sousedství)
EULEX	The European Union Rule of Law Mission in Kosovo (Mise Evropské unie k prosazování práva v Kosovu)
EUPT KOSOVO	European Union Planning Team for Kosovo (Plánovací tým EU)
IAC	Interim Administrative Council (Prozatímní administrativní rada)
IPA (IPA II)	Instrument of Pre-accession Assistance (Nástroj předvstupní pomoci)
JIAS	Joint Interim Administrative Structure (Společná prozatímní administrativní struktura)
KFOR	Kosovo Force (mezinárodní mírové operace v rámci NATO)
KTC	Kosovo Transitional Council (Přechodná kosovská rada)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
OSN	Organizace spojených národů
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
SAA	Stabilisation and Association Agreement (Stabilizační a asociační dohody)
SAP	Stabilisation and Association Process (Stabilizační a asociační proces)
SPRK	Special Prosecution Office of Republic of Kosovo (Kancelář zvláštního žalobce republiky Kosovo)
SRSR	Special Representative of Secretary-General (Zvláštní zástupce generálního tajemníka OSN pro Kosovo)
UÇK	Kosovská osvobozená armáda
UNCIVPOL	United Nations Civilian Police (Jednotka civilní policie OSN)
UNMIK	The United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (Mise OSN v Kosovu)

Úvod

Kosovo je druhým nejmladším státem na světě a zároveň poslední zemí, resp. územím bývalé Jugoslávie, která vyhlásila svou nezávislost.¹ Samotnému vyhlášení nezávislosti ze dne 17. února 2008 předcházela dlouhý politický vývoj, přičemž jeho klíčovým hybatelem byla Kosovská válka z let 1998 - 1999, která měla za následek vytvoření mezinárodní správy Kosova pod dohledem Organizace spojených národů na základě Rezoluce RB OSN č. 1244. Touto rezolucí došlo k vytvoření mise OSN UNMIK, která byla rozdělena do čtyř pilířů, z nichž první dva byly pod vedením OSN; výkon mandátu v rámci třetího pilíře přešel na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a za čtvrtý pilíř mise UNMIK - rekonstrukci a ekonomický vývoj, byla zodpovědná Evropská unie.

Cílem této diplomové práce je zodpovězení její hlavní výzkumné otázky:

Jaký vliv měla Evropská unie na demokratizaci Kosova?

Vzhledem k tomu, že Evropská unie nebyla jediným vnějším aktérem působícím v Kosovu, tak z toho důvodu jsem si stanovil dílčí výzkumnou otázku, která se vztahuje k dalším vnějším aktérům, kteří se podíleli na demokratizaci Kosova. Z těchto dalších aktérů považuji za nejdůležitějšího Organizaci spojených národů a její misi UNMIK, proto má dílčí výzkumná otázka zní:

Jaký vliv měla mise UNMIK na stabilizaci Kosova po válce?

Jestliže se Evropská unie velkou měrou podílela na demokratizaci Kosova tím způsobem, že v Kosovu podporovala vznik právního státu podle standardů práva EU, nabízí se stanovení si další dílčí výzkumné otázky:

Má Evropská unie zájem na tom, aby se Kosovo stalo členskou zemí EU a jaká je případně jeho perspektiva přijetí?

¹ Kosovo nebylo vždy autonomní oblastí v rámci Jugoslávie. V 90. letech došlo např. k omezení jeho autonomie a k přičlenění k Srbsku jakožto zvláštní teritoriální útvar.

Tato diplomová práce má formu případové studie, tedy jednu z metod kvalitativního výzkumu zabývajícího se detailním studiem jednoho případu - Kosova, a jeho procesu demokratizace; dále aplikací získaných poznatků v oblasti teorií demokratizace a rolí Evropské unie na demokratizaci Kosova, přičemž se práce zabývá i dalšími vnějšími aktéry, neboť role Evropské unie je v oblasti demokratizace Kosova s rolí dalších vnějších aktérů silně provázána. Práce je časově vymezena zejména obdobím po Kosovské válce a vyhlášením mezinárodní správy Kosova (rok 1999) až do současnosti, nicméně pro pochopení souvislostí je nezbytný historický exkurz s důrazem na období po druhé světové válce.

V práci je použit empiricko-analytický přístup, tedy přístup, pro něhož je typický nezájatý a nestranný postoj k líčení politické reality. Vycházím jednak z konkrétních teorií demokratizace aplikovatelných na případ Kosova, tak i z analýzy konkrétních historických souvislostí.

V úvodu se budu zabývat teoriemi demokratizace, které si chronologicky rozdělím na starší a mladší, přičemž pro účely této diplomové práce jsou podstatnější práce autorů spadajících do kategorie mladších teoretiků demokratizace, tzv. tranzitologů. Pro definici pojmu demokratizace použiji publikaci *Determinants of Democratization - Explaining Regime Change in the World* autora Jana Teorella, který se také zabýval rolí vnějších faktorů na proces demokratizace. Využiji rovněž článku *Linkage versus Leverage* autorů Stevena Levitskyho a Lucana A. Waye, kteří publikovali svou definici kompetitivních demokratických institucí a pomocí konceptů linkage a leverage měřili vliv vnějších faktorů na demokratizaci. Na ně navazují Sandra Lavenex a Frank Schimelfenning článkem *EU Democracy Promotion in Neighbourhood: From Leverage to Governance?* a přidávají ke konceptům linkage a leverage koncept good governance. Využiji rovněž článek *Philippa Schmittera - Conceptualizing, Researching and Evaluating Democracy Promotion and Protection*, v němž autor popisuje přístupy bottom-up a top-down, což jsou přístupy věnující se vlivu externích faktorů na proces demokratizace.

Po teoretickém úvodu bude následovat kapitola věnující se historii Kosova, přičemž důraz bude kladen na vývoj občanské společnosti a na politickou situaci v Kosovu po Kosovské válce z let 1998 - 1999, což je zároveň počátek mezinárodní správy Kosova - tedy klíčový historický milník pro mou diplomovou práci. Historická fakta jsou kvalitně

sepsána v českých publikacích, zejména se jedná o knihu *Dějiny Srbska* autora *Jana Pelikána a kol.*, publikaci *Kosovo* autora *Patrika Girgela*, dále pak publikaci *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie: svědectví* autora *Raifa Dizdareviće* či publikaci *Václava Štěpánka - Jugoslávie, Srbsko, Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století*.

Čtvrtá kapitola bude věnována samotné roli vnějších aktérů na demokratizaci Kosova, tedy nejprve roli OSN a její misi UNMIK, na což navážu rolí Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a zapojením jednotek KFOR pod vedením NATO. V závěru této kapitoly se budu věnovat vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008, problematikou (ne)uznání jeho nezávislosti ze strany některých členských zemí Evropské unie a zodpovězení mé dílčí výzkumné otázky - Jaký vliv měla mise UNMIK na stabilizaci Kosova po válce? V této kapitole využiji zejména texty rezolucí, konkrétně text Rezoluce RB OSN č. 1244 a Rezolucí Valného shromáždění OSN č. 1514 a 1541. Rovněž využiji publikaci *International Criminal Justice and the Politics of Compliance* autora *Christophera K. Lamonta*, oficiální webové stránky mise UNMIK, zprávy zvláštního vyslance OSN, zprávy Parlamentního shromáždění Rady Evropy či oficiální webové stránky kosovského parlamentního shromáždění a dokumenty Rady pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

Po této kapitole se budu věnovat roli Evropské unie v procesu demokratizace. Bude se jednat o stěžejní část mé diplomové práce, v níž se zaměřím na Pakt stability pro jihovýchodní Evropu a zřízení Kontaktní kanceláře Evropské komise, rovněž vytvoření Rady pro regionální spolupráci, jež měla za cíl propojení zemí jihovýchodní Evropy s Evropskou unií a Radou Evropy a také včlenění Kosova do stabilizačního a asociačního procesu, čímž Kosovo mohlo začít čerpat finanční podporu nejprve z programu CARDS, a poté z programů IPA a IPA II. Závěr této kapitoly bude věnován misi Evropské unie na podporu právního státu v Kosovu - EULEX a perspektivě členství Kosova v EU, čímž si odpovím na hlavní i dílčí výzkumnou otázku. Pro potřeby této kapitoly budu čerpat jednak z článku publikovaném *Terezou Maroškovou - Rozšiřování Evropské unie jako nástroj transformace srbsko-kosovského konfliktu po roce 2008*, ale zejména z oficiálních webových stránek institucí, jakými jsou např. Evropská rada/Rada Evropské unie, Rada pro regionální spolupráci a rakouské Ministerstvo pro vzdělávání. Klíčová rozhodnutí Rady EU, usnesení Evropského parlamentu a jeho výborů, informace o Dohodě o stabilizaci a přidružení mezi

EU a Kosovem apod. budu čerpat z webových stránek EUR-lex, které umožňují přístup k právu Evropské unie.

V samotném závěru této diplomové práce shrnu klíčová fakta zde publikovaná, rovněž shrnu dílčí závěry kapitol a odpovědi na jednotlivé výzkumné otázky, které naleznu aplikováním teorie, jež jsou obsažené v kapitole věnující se teoriím demokratizace, na získané poznatky v oblasti vlivu konkrétních externích faktorů na proces demokratizace Kosova, to vše s důrazem na roli Evropské unie v tomto procesu.

1. Teoretický rámec

V této kapitole se budu věnovat teoretickému uchopení demokracie a demokratizace, přičemž v první podkapitole zmíním starší teorie demokratizace, které se věnovaly zejména vlivu vnitřních faktorů na demokratizaci, zatímco význam faktorů externích byl považován za marginální. Těmto faktorům začal být přisuzován význam mnohem později, až koncem 90. let. Pro mou diplomovou práci jsou však podstatnější poznatky autorů, kteří roli externích faktorů na demokratizaci přisuzují mnohem větší význam, než jejich kolegové před nimi, nicméně pro rozlišení těchto dvou odlišných přístupů uvedu také teorie autorů považující externí vlivy na demokratizaci za zanedbatelné.

1.1. Starší teorie demokratizace

Jak už jsem v úvodu této kapitoly nastínil, výzkum demokratizace se dlouhou dobu zaměřoval převážně na vliv vnitřních faktorů, jakým je například vliv politických elit a na institucionální formu státu - volební stranický systém, formu vlády, teritoriální distribuce moci, stupeň ekonomického rozvoje; v menší míře na stav občanské společnosti a její masové protesty vůči režimu. Vliv externích faktorů na demokratizaci byl dlouhou dobu přehlížen, což se změnilo počátkem 80. let 20. století, kdy první generace tzv. tranzitologů, tedy odborníků zabývajících se fenoménem přechodu států z nedemokratických na demokratické, již upouštěla od svých přesvědčení, že vnitřní síly těchto přechodů byly natolik důležité, že význam externích faktorů byl pouze marginální.² Mezi tuto první generaci tzv. tranzitologů lze zařadit například *Lawrence Whiteheada*, *George Sørensen*³, *Samuela Huntingtona*, *Juana Linze* či *Larry Diamona*.

Jako demokratizace obecně se dá označit podpora či šíření demokracie směrem od nedemokratického uspořádání vlády a státu k demokratickému. *Samuel Huntington* si ve své publikaci *Třetí vlna: Demokratizace na sklonku dvacátého století* vytvořil model šesti států, v nichž došlo k přechodu z nedemokratického režimu na demokratický, a s tímto modelem vytvořil teorie, které se zabývají tím, jakým způsobem k demokratizaci v dané zemi došlo. Autor došel k závěru, že neexistuje pouze jedna příčina, jež by byla schopna vysvětlit

² KLAPAL, Petr. Mezinárodní faktory demokratizace. *Mladá politologie: sborník z konference studentů doktorských studijních programů v oblasti politických věd* [online]. [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/16526/1/Klapal.pdf>>

³ SØRENSEN, George. *Stát a mezinárodní vztahy*. Praha: Portál, 2005, s. 41-51.

demokratizaci v určitém státě - vždy existuje několik příčin a výsledkem jejich souběhu je demokratizace. Tyto příčiny mohou být např. upadající legitimita autoritářského režimu, rychlý rozvoj ekonomiky a zvýšení životní úrovně zejména v 60. letech 20. století, změna postoje Evropského společenství v otázce přijímání nových členů (země musí být demokratická a splňovat kritéria stanovená na summitu v Kodani a v Madridu z let 1993 a 1995) a lavinový efekt. Tento efekt, nazýván též efekt domina, představuje takový přechod k demokracii, při němž nespokojená společnost vidí v sousedním státě, že odpor vůči autoritářskému režimu je možný, či dokonce může být úspěšným, a nechá se jím inspirovat pro svůj vlastní odpor.

Lze tedy spatřit, že už i starší generace tranzitologů začala uvažovat o roli vnějších aktérů na demokratizaci, představovanou zejména lavinovým efektem a také přístupem, při němž je přijetí země do Evropské unie⁴ podmíněno tím, aby země byla demokratická, resp. aby se jednalo o zemi s demokratickou formou vlády, a naopak země s nedemokratickou formou vlády jsou pro členství v EU odmítnuty - tzv. EU Conditionality.

1.2. Mladší teorie demokratizace

Další generace tzv. tranzitologů je zastoupena zejména *Janem Teorellem*, *Stevenem Levitskym* a *Lucanem A. Wayem*.⁵ Právě *Jan Teorell*, přišel s přesnější definicí teorie demokratizace, a to ve své publikaci *Determinants of Democratization - Explaining Regime Change in the World, 1972 - 2006*, v níž rozlišuje celkem čtyři přístupy - strukturální, strategický, hospodářský a současný, jež kombinuje všechny tři předchozí přístupy.⁶ Společná je pro první tři přístupy definice demokratizace jako procesu iniciovaném zevnitř státu a probíhající taktéž uvnitř státu. Roli vnějších aktérů se v těchto třech přístupech nezabýval, a z toho důvodu přišel se čtvrtým přístupem, v němž zohledňuje roli vnějších aktérů na demokratizaci prostřednictvím mezinárodního obchodu, vlivu a tlaku regionálních mezinárodních organizací a vlivu sousedních demokratických zemí na rozvoj demokracie v jejich nedemokratických sousedních státech.

⁴ V době publikování teorie se jednalo o Evropské společenství.

⁵ LEVITSKY, Steven a LUCAN A. WAY. Linkage versus leverage: Rethinking the international dimension of regime change. *Comparative politics* [online]. 2006, **38**(4), s. 379-400 [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20434008>>

⁶ TEORELL, Jan. *Determinants of democratization: explaining regime change in the world, 1972-2006*. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 16.

J. Teorell ve své publikaci potvrzuje závěry výzkumu uveřejněného v časopisu *British Journal of Political Science* autorů *Li Quana* a *Rafaela Reuvenyho*⁷, kdy podle jejich společné teorie má mezinárodní obchod a příliv zahraničního kapitálu negativní dopad na demokratizaci nedemokratické země a tyto země mají mnohem menší tendenci se demokratizovat - označil je za první vnější faktor.⁸

Co se druhého vnějšího faktoru na demokratizaci týče, vliv a tlak regionálních mezinárodních organizací na demokratizaci jsou dle autora zásadním hybatelé tohoto procesu, kdy takovéto organizace mohou tlačit na nedemokratické režimy, aby přijaly demokratické reformy a donutily elity těchto států respektovat demokratické reformy a ideály.⁹ Pro dosažení výše uvedeného je však nezbytné, aby sama organizace měla vysokou míru demokratičnosti. Jen tehdy může mít pozitivní dopad na demokratizaci její členské země, popř. i na udržení demokracie v takovéto zemi.

Třetí externí faktor - vliv sousedních demokratických zemí, se uskutečňuje buďto formou vnucování nebo napodobování,¹⁰ přičemž vnucováním chápe takový jev, kdy se sousední demokratický stát snaží šířit demokracii i za své hranice, a napodobováním rozumí proces, při němž je iniciátorem demokratizace samotný nedemokratický stát, který u svého demokratického souseda vidí, že demokratizace u něj proběhla, a proběhla úspěšně, a tudíž ji pojme jako inspiraci pro vlastní demokratizaci.

Autoři *S. Levitsky* a *L. A. Way* ve svém článku *Linkage versus Leverage* přicházejí s definicí kompetitivních autoritářských režimů, které popisují jako civilní režimy s existencí formálních demokratických institucí, které však slouží jako primární prostředek pro získání moci vládou, která následně zneužívá stát a v rámci svého postavení má významnou výhodu vůči svým oponentům. Kompetitivní jsou tyto režimy z toho důvodu, že opozice využívá ony demokratické instituce pro skutečnou politickou soutěž o moc, nicméně tato soutěž není

⁷ QUAN, Li a RAFAEL REUVENY. Economic Globalization and Democracy: An Empirical Analysis. *British Journal of Political Science*. 2003, **33**, s. 29-54.

⁸ TEORELL, Jan. *Determinants of democratization: explaining regime change in the world, 1972-2006*. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 79.

⁹ Tamtéž, s. 90.

¹⁰ Tamtéž, s. 86.

demokratická, neboť vláda zneužívající stát si pravidla této soutěže může upravit podle sebe.¹¹

Vedle kompetitivních autoritářských režimů tito autoři také přispěli s koncepty *International Leverage and Linkage*, resp. western leverage a linkage to the west, které aplikovali na měření vlivu mezinárodních faktorů na vývoj zemí patřících do skupiny kompetitivních autoritářských režimů. Western leverage se zaměřuje na citlivost vlád těchto režimů na externí demokratizační tlak směrem od vnějších aktérů, který je vyvíjen buďto pozitivní podmíněností (jako příklad uvádějí členství v Evropské unii), nebo sankcemi (ať už se jedná o ukončení poskytování pomoci či hospodářské sankce), vojenskými zásahy či diplomatickým přesvědčováním. Citlivost těchto států na onen externí demokratizační tlak je podmíněna velikostí a silou těchto států a jejich ekonomikou, kdy vlády slabých států s málo rozvinutým hospodářstvím závislým na hospodářské pomoci jsou více náchylné externím vlivům (státy subsaharské Afriky) než státy velké se značnou vojenskou nebo ekonomickou silou (Čína, Rusko, Indie). Western leverage je dle autorů omezena dvěma dalšími faktory.

Prvním je existence regionální síly, která může poskytnout alternativní zdroj hospodářské, vojenské či diplomatické podpory, k čemuž došlo jak v Asii (Čína, Japonsko), tak v bývalých zemích Sovětského svazu a v regionu subsaharské Afriky, kdy sousední autokratické státy představovaly tuto regionální sílu, v důsledku čehož došlo k omezení western leverage. Naproti tomu ve střední Evropě v 90. letech k žádnému takovému vlivu regionální autokratické síly nedošlo, tudíž Evropská unie byla hlavním představitelem western leverage v tomto regionu.

Druhým omezujícím faktorem je střet odlišných zájmů v zahraniční politice, kdy v zemích, v nichž má western leverage důležitý hospodářský vliv a vliv na bezpečnost, je udržení stability v zájmu zachování hospodářského vlivu a bezpečnosti důležitější než demokratizace.¹²

Linkage to the west autoři *S. Levitsky* a *L. A. Way* definují jako hustotu vazeb a přeshraničních vlivů mezi vybranými zeměmi na straně jedné a USA a Evropskou unií

¹¹ LEVITSKY, Steven a LUCAN A. WAY. Linkage versus leverage: Rethinking the international dimension of regime change. *Comparative politics* [online]. 2006, **38**(4), s. 380 [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20434008>>

¹² Tamtéž, s. 383.

na straně druhé. Tyto vazby se promítají do pěti oblastí: hospodářské vazby zahrnující obchod, investice a bilaterální a multilaterální pomoc; geopolitické vazby na západní vlády a účast v mezinárodních organizacích a uzavírání mezinárodních dohod s těmito vládami; v sociální oblasti se jedná o přeshraniční pohyb osob zahrnující migraci, turismus a uprchlictví; komunikační vazby zahrnující tok informací, internet a možnosti vlivu západních rádií a televizních stanic na obyvatelstvo těchto zemí; a v poslední oblasti se jedná o mezinárodní společenské vazby zahrnující vazby na západní nevládní organizace a náboženské a jiné skupiny.

Na základě definic pojmů Western Leverage a Linkage to the West autoři formulovali hypotézy, že přítomnost externích aktérů vyvíjejících neustálý demokratizační tlak na jedné straně (leverage) a ve spojení s vysokou hustotou ekonomických, sociálních, politických, kulturních a komunikačních vazeb na straně druhé (linkage) zvyšuje pravděpodobnost, že cílené země dosáhnou úspěšného přechodu k demokracii, avšak existence alternativní síly, jako výše uvedené alternativní zdroje hospodářské, vojenské či diplomatické podpory, či střety odlišných zájmů v zahraničních politikách podporujících zemí značně omezují dopady vlivu linkage a leverage, což je patrné i z následující tabulky:¹³

	Vysoký Linkage	Nízký Linkage
Vysoký Leverage	stálý a efektivní demokratizační tlak	přerušovaný a omezený demokratizační tlak
Nízký Leverage	stálý avšak rozptýlený, nepřímý demokratizační tlak	slabý externí demokratizační tlak

1.3. Good governance

Sandra Lavenex a Frank Schimelfenning ve svém článku *EU Democracy Promotion in Neighbourhood: From Leverage to Governance?*¹⁴ rozdělili strategie Evropské unie v otázce podpory demokratizačních procesů do třech kategorií, resp. použili první dvě již tradiční kategorie - linkage a leverage, a přidali kategorii třetí - good governance (dobré vládnutí).

¹³ LEVITSKY, Steven a Lucan A. WAY. Linkage versus leverage: Rethinking the international dimension of regime change. *Comparative politics* [online]. 2006, **38**(4), s. 388 [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20434008>>

¹⁴ LAVENEX, Sandra a Frank SCHIMMELFENNIG. EU democracy promotion in the neighbourhood: from leverage to governance?. *Democratization* [online]. Zurich, 2011, **18**(4), 885-909 [cit. 2019-07-10]. DOI: 10.1080/13510347.2011.584730. ISSN 1351-0347. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13510347.2011.584730>>

Pod tímto pojmem lze chápat „požadavky, jejichž cílem je zajištění kvalitního a řádného fungování veřejné správy v podmínkách a prostředí moderního demokratického právního státu založeného na úctě a respektu k základním právům a svobodám jednotlivců.“¹⁵

Jedná se tedy o dosažení takového stavu veřejné správy, která by plnila své funkce vůči občanům. Good governance se řídí osmi zásadami, které tento přístup jasně vymezují. Jsou to:

- zásada zákonnosti - důraz je kladen na postup orgánů veřejné správy tím způsobem, aby dodržovaly zákony, mezinárodní právo a zásady řídící jejich organizaci, činnost a její fungování;
- zásada rovnoprávnosti - povinnost orgánů veřejné správy jednat se soukromými osobami, které jsou ve stejné situaci, a tím způsobem, aby mezi nimi nerozlišovaly a nerozhodovaly na základě odlišnosti pohlaví, národnosti, přesvědčení či náboženského vyznání;
- zásada nestrannosti - povinnost orgánů jednat objektivně, nezaujatě;
- zásada proporcionality - jestliže je nezbytné nějakým způsobem omezit práva nebo zájmy soukromých osob, musí k tomu dojít v tom rozsahu, který je nezbytně nutný pro úpravu takovýchto práv;
- zásada právní jistoty - zákaz provádění retroaktivních opatření vyjma těch, jež jsou právně ospravedlnitelná;
- zásada konání v přiměřené časové lhůtě - povinnost orgánů jednat v přiměřené časové lhůtě, bez zbytečných a neospravedlnitelných průtahů;
- zásada participace - v případě zavádění správních rozhodnutí ovlivňující práva či zájmy soukromých osob musí být dána těmto osobám příležitost podílet se na jejich zavádění;
- zásada úcty k soukromí - zajištění dodržování úcty k soukromí, a to zejména při zpracovávání osobních dat ze strany veřejné správy.

1.4. Přístupy bottom-up a top-down

Tyto dva přístupy lze považovat za politické externí vlivy na demokratizaci, jež se používají k popisu demokratické asistence, tedy určité formy pomoci, která do konce 90. let 20. století zahrnovala tisíce různých podpůrných programů, desítky tisíc různých projektů,

¹⁵ „Dobrá správa“ v dokumentech Rady Evropy. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/dobra-sprava-v-dokumentech-rady-evropy.aspx>>

do nichž se zapojily sta tisíce přispěvatelů.¹⁶ Tato pomoc směřovala na rozsáhlé aktivity, jako například podporu parlamentů, aby pochopily a lépe plnily svou roli, rozšiřování povědomí mezi občany o jejich nárocích na základní lidská práva či monitoring průběhu voleb. Podle autorů *P. C. Schmittera* a *I. Brouwera* si musíme stanovit kritéria k tomu, abychom mohli rozlišit mezi druhy těchto pomoci či podpor a také tím, kdo a co bylo cílem této demokratické asistence. Jedná se o individuální jedince, občanskou společnost, politickou společnost a stát jakožto první kritérium; a cíle podpůrných programů jako druhé kritérium.

Podpory směřující přímo k individuálním jedincům se týkaly zvýšení jejich povědomí o demokratických institucích, o jejich významu, hodnotách a jejich chování. Organizace občanské společnosti jako dobrovolnické skupiny, nevládní organizace apod. zase měly vytvářet lepší podmínky pro individuální jedince, zatímco politické organizace (politické strany) se měly zaměřit na politickou změnu. Státní instituce měly vytvářet transparentní veřejnou správu, demokratickou ústavu apod.

Co se druhého kritéria - cíle podpůrných programů týče, autoři rozlišují mezi podporou demokracie a ochranou nově etablovaných demokratických režimů.¹⁷ Jako příklad uvádějí podporu a výcvik policejních sborů, což představuje druhý výše zmiňovaný cíl.

Autoři následně zkombinovali první a druhá kritéria, a podle této kombinace přicházejí s přístupy bottom-up a top-down. Pro lepší pochopení jsem se rozhodl vytvořit tabulku, v níž jsem do levého sloupce rozdělil příjemce pomoci podle jejich úrovně, a v pravém sloupci jsem k jednotlivým úrovním uvedl cíl, kterého by se podpora měla snažit dosáhnout.

¹⁶ SCHMITTER, Philippe C. a Imco BROUWER. *Conceptualizing, Researching and Evaluating Democracy Promotion and Protection* [online]. In: . EUI Working Paper SPS No. 99/9. EUROPEAN UNIVERSITY INSTITUTE, FLORENCE DEPARTMENT OF POLITICAL AND SOCIAL SCIENCES, 1999, s.17 [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <<http://cadmus.eui.eu/bitstream/id/995/>>

¹⁷ Tamtéž, s. 18.

Tabulka - cíle přístupů top-down a bottom-up

příjemci pomoci	cíl
stát	vznik demokratické ústavy
	umožnění konání spravedlivých voleb
	nezávislý soudní systém
politická společnost	silné politické strany
	konání spravedlivých voleb
občanská společnost	alespoň částečně nezávislé občanské organizace na státu
	nezávislá média
individuální jedinci	výchova - povědomí o demokratických institucích
	výuka jedinců o jejich právech a chování v demokratickém systému

Podle výše zmíněného rozdělení autoři rozdělují přístupy bottom-up a top-down tak, že státu a politické společnosti se týká přístup bottom-up, tedy pomoc shora, zatímco občanské společnosti a individuálních jedinců se týká přístup bottom-up, tedy zdola.

Thomas Carothers ve svém článku *Democracy Assistance: Political vs. Developmental?* rozlišuje mezi dvěma přístupy - politickým a rozvojovým.¹⁸ První jmenovaný se soustřeďuje pouze na volby a politické svobody, přičemž pohlíží na demokratizaci jako na proces politického souboje, v němž demokratičtí zástupci soupeří s těmi nedemokratickými o dosažení nadvlády. Pomoc je směřována přímo do politických institucí a na politické procesy - zajištění svobodných voleb, vytvoření demokratických institucí, demokratických politických stran a politicky orientovaných občanských skupin - politických hnutí.¹⁹ Naproti tomu rozvojový přístup chápe podporu demokratizace nejen jako podporu voleb a politických svobod, ale také jako podporu spravedlnosti obecně, rovnosti,

¹⁸ CAROTHERS, Thomas. Democracy Assistance: Political vs. Developmental? *Journal of Democracy* [online]. National Endowment for Democracy and The Johns Hopkins University Press, 2009, 20(1), s. 5 [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/files/01_20_1_carothers.pdf>

¹⁹ Tamtéž, s. 5.

jako podporu socio-ekonomického sektoru a good governance (dobré vlády).²⁰ Jedná se prakticky o tytéž přístupy, jakými jsou bottom-up a top-down.

Podle zastánců rozvojového přístupu je přístup politický příliš úzký a působí pouze na úzký okruh věcí, což může vyústit v to, že tento přístup nemusí být vždy pozitivně přijímán domácími vládami. Na druhou stranu zastánci politického přístupu upozorňují na to, že rozvojový přístup někdy dovoluje poskytovatelům pomoci ospravedlnit rozvojové programy, avšak příjemci oněch programů neplní podmínky, jež byly stanoveny při vzniku těchto programů, a v důsledku čehož tato pomoc v rámci rozvojového přístupu nevede k posílení demokracie v dané zemi.²¹

Pro svou diplomovou práci využiji zejména mladší teorie demokratizace autorů *S. Levitskyho* a *L. A. Waye* (linkage a leverage), teorii good governance autorky *S. Lavenex* a *F. Schimelfenninga* a přístupy bottom-up a top-down autorů *P. C. Schmittera* a *I. Browera*.

²⁰ CAROTHERS: Democracy Assistance..., s. 9.

²¹ Tamtéž, s. 11.

2. Historie Kosova

Událostí, které bylo území Kosova svědkem, je v jeho historii nespočet, avšak pro tuto diplomovou práci považuji za nezbytné podrobněji vysvětlit dlouho trvající spor mezi kosovskými Srby a kosovskými Albánci, který vyústil do vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008, přičemž kratší část bude věnována i období od starověku po 1. světovou válku, zahrnující i vyhlášení Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

2.1. Do roku 1912

Ve starověku se Kosovo nacházelo na pomezí tří indoevropských skupin - Illyrů, Thráku a Řeků, a od 1. století bylo začleněno do Římské říše. Kolem 6. - 7. století přišli na toto území první Slované, pozdější Srbové, kteří v roce 1389 vedli, společně s Albánci, bitvu proti Osmanům. Jednalo se o slavnou bitvu na Kosově poli. Výsledkem této bitvy byla nejen porážka Srbů, ale i počátek nadvlády Osmanské říše nad tímto územím, která začala rokem 1459 a trvala prakticky až do roku 1912.

Během osmanské nadvlády bylo území Kosova rozděleno na Prizrenský, Shkoderský a Vučitrnský sandžak, což byla geografická a historická území na Balkáně. Venkovští kosovští Srbové však zůstali křesťanského vyznání, nikoli islámského - tedy oficiálního náboženství Osmanské říše, na rozdíl od Albánců a části Chorvatů. Ti přijali za své islámské náboženství, neboť jeho přijetím byli obyvatelé Osmanské říše nositeli řady privilegií.²²

Rok 1689 s sebou pro kosovské Srby i Albánce přinesl naději na vymanění se zpod nadvlády Osmanů, když na území Kosova pronikla habsburská armáda. Ta však byla po několikaměsíčních bojích donucena se z území Kosova stáhnout, což mělo za následek útěk Srbů z Kosova, kteří nebyli islámského vyznání, jelikož se obávali represí ze strany Osmanské říše.²³ Přesný počet uprchlíků není znám, odhady však hovoří o 60 000 - 70 000 obyvatel. Zbýlé srbské obyvatelstvo na území dnešního Kosova přijalo islám za svou víru a zároveň začalo docházet ke zvyšování počtu kosovských Albánců žijících na tomto území.²⁴

²² GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. 2. vyd. Praha: Libri, 2009, s. 19.

²³ Jedná se o tzv. První velké stěhování Srbů.

²⁴ PELIKÁN, Jan a kol. *Dějiny Srbska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 144.

2.2. Období 1912 - 1945

V roce 1912, dva roky před vypuknutím 1. světové války, byl Balkánský poloostrov dějištěm Balkánských válek, jelikož se Bulharsko, Rumunsko, Řecko a Srbsko, tedy nově vzniknuvší státy z rozpadající se Osmanské říše, snažily rozšířit svá teritoria a získat co největší území osmanské. Po skončení Balkánských válek došlo k rozdělení dobytého území mezi výše zmíněné státy. Rozdělení však nerespektovalo náboženské, kulturní ani jazykové hranice, což mělo za následek rozdělení mnoha národnostních skupin do odlišných států. Kosovo se, kromě části Metohije, stalo roku 1913 součástí Srbského království, a po konci 1. světové války, během níž bylo okupováno Bulharskem a Rakouskem, se stalo součástí nově vzniknuvšího Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, roku 1929 přejmenovaného na Království Jugoslávie.²⁵

Když se během druhé světové války rozhodla jugoslávská vláda podepsat protokol o přistoupení Království Jugoslávie k mocnostem Osy²⁶, rozhodla se veřejnost provést puč, kterým svrhla jugoslávskou vládu a nastolila vládu novou, která měla usilovat o mírnější politický kurz.²⁷ Tuto skutečnost využilo nacistické Německo jako záminku pro napadení Království Jugoslávie a oblast Kosova byla následně dobyta Bulhary a Němci a její většina pak přičleněna k Albánii, loutkovému státu spojeného personální unií s Itálií.

2.3. Období po 2. světové válce

Po skončení 2. světové války vznikla Federativní lidová republika Jugoslávie, jehož se Kosovo stalo součástí.²⁸ Ačkoli byl úplný název Kosova Autonomní oblast Kosovo a Metohije, v praxi jeho postavení neodpovídalo rovnocennému postavení s jinou autonomní jednotkou v rámci Srbska - Vojvodinou, která dostala statut provincie, čímž získala i větší rozhodovací pravomoc ve federaci.

Od 60. let docházelo k odstraňování diskriminace kosovských Albánců a k jejich postupnému uznání jako svébytné menšiny s ústavně zaručenými základními právy, v roce 1963 došlo k jejich uznání jako národa a k povýšení statutu Kosova na úroveň Vojvodiny.

²⁵ Po konci 1. světové války již byla Metohije součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

²⁶ Rozhodnutí vlády ze dne 25. března 1941, puč proveden následující den.

²⁷ GIRGLE: Kosovo, s. 40.

²⁸ Názvy státu se v průběhu času měnily, 1943-46 jako Demokratická federativní Jugoslávie, 1946-1963 jako Federativní lidová republika Jugoslávie a 1963-1992 jako Socialistická federativní republika Jugoslávie.

Vzhledem k přibývajícím nacionalistickým tendencím se prezident Tito rozhodl posílit pravomoci jednotlivých republik v domnění, že tím budou tendence naplněny a dojde k posílení jednoty Jugoslávie jakožto celku. Došlo tedy k vytvoření autonomní kosovské vlády, parlamentu i autonomního ústavního soudu. Výsledek byl však naprosto opačný než původní Titův záměr a nacionalistické ambice naplněny nebyly, ale naopak posíleny, neboť kosovští Albánci Titovým rozhodnutím pochopili, že jim dokáže ustoupit a vyjít jim vstříc, a tudíž mohou požadovat stále více.

Během 80. let docházelo k migraci srbského obyvatelstva buď na sever Jugoslávie, nebo do západní Evropy, a to především kvůli vysoké míře inflace, ale také kvůli rostoucímu tlaku ze strany nacionalistických skupin, které podněcovaly etnickou nenávisť a albánský nacionalismus²⁹, ale také z ekonomických důvodů - pro kosovské Srby bylo snazší nalézt zaměstnání, získat byt, umístit své děti do školek či škol v Srbsku než v Kosovu, neboť ve většině rozhodovacích orgánech v Kosovu převládali Albánci, kteří upřednostňovali místní Albánce před Srby.³⁰ Důsledkem této migrace bylo snížení počtu srbského obyvatelstva v Kosovu na 10 % a zvýšení počtu kosovských Albánců na 77 % v roce 1981.³¹

O tři roky později, v roce 1983, začal svou politickou kariéru Slobodan Milošević, a to jako předseda Svazu komunistů Srbska. Z počátku se Milošević projevoval jako reformní komunist, následovatel Titovy politiky, nicméně poté se začal stylizovat do role srbského národního vůdce, vsadil na nacionalismus a využil srbské emigrace jako důvodu pro potřebu srbské emancipace na území Kosova. Jeho politika přesvědčila srbskou vládu k vyjádření podpory Srbům na území Kosova a k podpoře srbských národních zájmů v Kosovu.

2.4. 90. léta - kosovská opozice a vyhlášení nezávislosti

Počátkem 90. let se Kosovo dočkalo omezení autonomie, a to po zasedání srbského parlamentu 23. února 1989, kdy byly schváleny novely a dodatky srbské ústavy. Po tomto omezení vypukly demonstrace kosovských Albánců v Kosovu následované demonstracemi kosovských Srbů v Kosovu na podporu S. Miloševiče. V srpnu 1990 došlo ke sjednocení Svazu komunistů Srbska se Socialistickým svazem pracujících Srbska do Socialistické strany

²⁹ DIZDAREVIĆ, Raif. *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie: svědectví*. 1. vyd. Praha: Jan Vašut, 2002, s. 249.

³⁰ Tamtéž, s. 249.

³¹ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie, Srbsko, Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 325.

Srbska, v jejímž čele stanul právě Slobodan Milošević, který se posléze, v prosinci téhož roku, stal prezidentem Jugoslávie.

Ve stejné době se začala formovat kosovská postkomunistická opozice. Vítězství nekomunistických stran ve volbách v Chorvatsku a Slovinsku posílilo odhodlání kosovských Albánců k vystoupení z federativní Jugoslávie. Spojením Svazu svobodných odborů Kosova, Svazu spisovatelů a Svazu nezávislých novinářů vznikla Demokratická liga Kosova, tvořena vysoce postavenými funkcionáři Svazu komunistů Jugoslávie a nacionálně orientovanou inteligencí v čele s Ibrahimem Rugovou. Vedle Demokratické ligy Kosova vedené Ibrahimem Rugovou ze zformovaly i jiné subjekty, pro které byl charakteristický odpor vůči komunistickému režimu - Strana národní jednoty, Parlamentní strana Kosova a Rolnická strana Kosova. Z výše jmenovaných opozičních stran se však právě Demokratická liga Kosova stala masovou organizací s obrovskou členskou základnou, která chtěla dosáhnout nejen propuštění všech politických vězňů, ale také garance práv albánské menšiny v Kosovu, což se jí nakonec podařilo díky rozhodnutí Slobodana Miloševiče legalizovat Demokratickou ligu Kosova a zaručit jí status politické strany.

Vedle nemilitantní opozice představované zejména Demokratickou ligou Kosova se počátkem 90. let začíná formovat také militantní hnutí, které nevidí pasivní rezistenci představovanou Ibrahimem Rugovou a jeho Demokratickou ligou Kosova jako cestu k úspěšnému vyřešení nacionálních otázek kosovských Albánců. A tak vzniká Kosovská osvobozenecká armáda UÇK - militantní skupina, jejíž frakce zpočátku spojovala jen jednotná snaha o nezávislost Kosova. Kosovská osvobozenecká armáda využívala teroristických akcí a guerillové války jako způsobu k dosažení svých cílů.

V září 1990 došlo albánskými poslanci kosovského parlamentu k vyhlášení Ústavy Republiky Kosovo, tzv. Kačanické ústavy. Cílem těchto poslanců však nebylo prohlášení Kosova za nezávislý stát, nýbrž posílení autonomie Kosova v rámci Jugoslávie, čemuž i odpovídal Článek 2 oné Ústavy. Reakce srbské strany však přišla vzápětí - byla schválena nová srbská ústava, která Kosovo zbavila autonomie a spolu s Metochií ho přičlenila jako zvláštní teritoriální útvar k Srbsku. O rok později, 22. září 1991, došlo stejnými, v té době již bývalými albánskými poslanci kosovského parlamentu, k vyhlášení nezávislosti Kosova s tím,

že o týden později proběhlo referendum o nezávislosti Kosova, v němž se 98 % voličů vyslovilo právě pro nezávislost.³²

2.5. Kosovská válka

Válka v Kosovu, tedy ozbrojený konflikt mezi ozbrojenými silami Svazové republiky Jugoslávie a albánské Kosovské osvobozené armády, probíhala od 28. února 1998 do 11. června 1999.

V první ze dvou fází, mezi roky 1998 - 1999, probíhala operace ozbrojených jugoslávských sil s cílem ukončit existenci Kosovské osvobozené armády UÇK. Slobodan Milošević se domníval, že USA jeho rozhodnutí podporují, neboť americký velvyslanec na Balkáně ve svém prohlášení na adresu Kosovské osvobozené armády uvedl, že se jedná o teroristickou organizaci a ocenil přístup Slobodana Miloševiče a jeho kroky k eliminaci této organizace.³³ Svou roli sehrála i skutečnost, že mezinárodní společenství chápalo problematiku Kosova, tedy snahu kosovských Albánců o zvýšení autonomie Kosova (těch radikálnějších o úplnou nezávislost Kosova na Srbsku) jako vnitřní záležitost Srbska.³⁴

V dokumentárním filmu *Morální válka* reportéra *Allana Littla* z britské BBC a zároveň také podle jeho knihy používala UÇK praktiky partyzánské války - tedy rychlý postup a nečekané výpady proti srbské armádě, srbským policistům a jiným představitelům státní moci. Srbské jednotky byly proti takovému způsobu vedení boje ve značné nevýhodě. Dále uvádí, že: „...velitelé Kosovské osvobozené armády zjevně kalkulovali s tím, že když zabijí srbské vojáky, odpoví Srbové vraždou kosovských Albánců, převážně civilistů, protože ozbrojené příslušníky UÇK nemohli Srbové v lesích dopadnout.“³⁵ UÇK tuto strategii podněcování násilných střetů, které by si vynutily zásah srbské armády a následně by přitáhly pozornost mezinárodního společenství a které by se tak přiklonilo na stranu UÇK, používalo již od svého vzniku.

³² HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993, s. 41.

³³ GIRGLE: Kosovo, s. 98.

³⁴ Tamtéž, s. 97.

³⁵ *Yugoslavia unraveled: sovereignty, self-determination, intervention*. Lanham, [Md.]: Lexington Books, 2003. s. 231 Dostupné také z: <https://books.google.cz/books?id=9L6ZayN27PAC&lpg=PA231&ots=gu_8gWQzkU&dq=allan%20little%20moral%20war&hl=cs&pg=PA231#v=onepage&q=allan%20little%20moral%20war&f=false>

V dubnu 1998 byla schválena Rezoluce RB OSN č. 1160, která uvalila embargo na SFRJ na dovoz a prodej zbraní a kladla si za cíl zastavení používání síly srbské policie proti civilnímu obyvatelstvu a zastavení teroristických činů Kosovské osvobozené armády UÇK.³⁶

Význam Ibrahima Rugovy a jeho snahy o nenásilné řešení kosovské otázky klesal kvůli stoupající oblibě a podpoře UÇK ze strany kosovského albánského obyvatelstva.³⁷ V srpnu 1998 předložila tzv. Kontaktní skupina pro bývalou Jugoslávii tvořenou Spojenými státy, Ruskem, Velkou Británií, Francií, Itálií a Německem plán k řešení kosovského problému, který spočíval v obnovení autonomie Kosova v rozsahu před rokem 1989, tedy i ke znovu vytvoření kosovského parlamentu. Tento návrh byl však jak představiteli kosovských Albánců, tak i srbskou vládou odmítnut.³⁸

Pod tlakem tzv. Kontaktní skupiny pro bývalou Jugoslávii došlo ke svolání mírové konference do francouzského města Rambouillet na únor 1999. Cílem jednání mělo být uzavření mírové dohody mezi jugoslávskou stranou vedenou Slobodanem Miloševićem a stranou albánskou zastupovanou Ibrahimem Rugovou. Tato dohoda také vyžadovala stažení srbských vojsk, odzbrojení UÇK a obnovení autonomie Kosova a jeho institucí do stavu před rokem 1989 (stejný požadavek jako na neúspěšných jednáních ze srpna předchozího roku). Dohoda předpokládala také umístění armády tvořenou příslušníky členských států NATO o minimální síle 30000 mužů, kteří by dohlíželi na dodržování podmínek smlouvy. Pohledy obou zúčastněných stran na otázku Kosova se však značně odlišovaly - zatímco srbská strana se vyslovila pro akceptování autonomie v rámci Jugoslávie, ale nesouhlasila s přítomností vojenských jednotek NATO, které by měly prakticky volný pohyb po celé SFRJ, albánská strana zase požadovala výhradně a pouze nezávislost. Jakékoli jiné řešení pro ni nebylo akceptovatelné.³⁹ Poté, co do dohody byla vložena deklarace, která počítala s tím, že by se po třech letech od podpisu dohody oběma stranami konalo v Kosovu referendum, v němž by voliči měli možnost rozhodnout o budoucím statutu Kosova - tedy buďto o setrvání Kosova jakožto autonomní jednotky v rámci SFRJ, nebo o jeho nezávislosti

³⁶ RESOLUTION 1160 (1998). UNSCR [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160>>

³⁷ ŠTĚPÁNEK: Jugoslávie, Srbsko..., s. 543.

³⁸ Tamtéž, s. 543.

³⁹ FINLAN, Alastair. *The Collapse of Yugoslavia 1991–1999*. London: Osprey Publishing, 2004, s. 87.

na tomto státním útvaru, se albánská delegace rozhodla k podpisu dohody. Srbská strana dohodu podepsat odmítla.

Kvůli neochotě dohodnout se na mírovém řešení konfliktu přistoupilo NATO k řešení vojenskému. Toto rozhodnutí nebylo podpořeno mandátem RB OSN, neboť členové NATO byli přesvědčeni o tom, že Rusko jakožto hlavní podporovatel Srbska a jeho zájmů v Kosovu by v případě hlasování na půdě RB OSN o schválení vojenské intervence v Kosovu toto hlasování vetovalo. Bombardování území Kosova letadly NATO probíhalo od 24. března 1999 do 10. června 1999. K okamžitému ukončení konfliktu mezi kosovskými Srby a kosovskými Albánci však nedošlo, neboť srbská armáda zahájila ofenzivu proti kosovským Albáncům. V téže době začala i ofenziva ze strany kosovsko-albánské UÇK proti srbskému obyvatelstvu v Kosovu. Během bombardování Kosova bylo podle údajů OBSE z území vyhnáno přes 800 000 Albánců.⁴⁰ 9. června 1999 došlo k ukončení bombardování a k podpisu vojensko-technické dohody, tzv. Kumanovské dohody, Slobodanem Miloševićem, která byla podmíněna stažením srbských vojsk z Kosova.

Závěrem této kapitoly bych rád shrnul nejdůležitější fakta z historie, která z mého pohledu byla klíčová pro vývoj Kosova, jež nakonec vyústil do sporu mezi kosovskými Srby a kosovskými Albánci, do Balkánských válek, do mezinárodní správy Kosova a poté do jeho vyhlášení nezávislosti v roce 2008.

Jako počátek celého sporu mezi výše uvedenými etniky spatřuji bitvu na Kosově poli, při níž Srbové společně s Albánci bojovali proti Osmanům, avšak utrpěli porážku a následně se území Kosova ocitlo pod Osmanskou nadvládou. Tehdy přijali Albánci žijící na kosovském území islámskou víru, neboť jejím přijetím dostali řadu privilegií, zatímco Srbové se rozhodli zůstat křesťanského vyznání. V tomto historickém okamžiku dochází ke vzniku dvou náboženských etnik žijících společně na jednom území a k ještě většímu prohloubení kulturních rozdílů mezi těmito dvěma etniky. Následně pak po prohrané bitvě mezi křesťanskou habsburskou armádou a muslimskou osmanskou armádou dochází k první migraci křesťanských Srbů z území Kosova, a tím pádem zvýšení poměru počtu Albánců vůči Srbům na kosovském území, neboť muslimští Albánci z území Kosova neuprchli.

S koncem 1. světové války a vzniku Království Srbů, Chorvatů a Slovinců došlo k rozdělení Srbů i Albánců do odlišných států, přičemž obě tato dvě etnika se nacházela

⁴⁰ KING, Iain a Whit MASON. *Peace at any price: how the world failed Kosovo*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2006, s. 44-45.

v různých státech tohoto Království, ať už v Království Srbů, či Království Černé Hory. K dalšímu územnímu přerozdělení došlo během 2. světové války, kdy část Kosova byla připojena k Albánii, čímž došlo k prvnímu spojení obyvatel Albánie a Albánců žijících na území Kosova. S koncem 2. světové války bylo toto spojení přerušeno tím, že území Kosova opět připadlo Jugoslávii - bývalému Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, přičemž Albánie do tohoto útvaru nepatřila. I přes tento fakt docházelo k masivní migraci kosovských Srbů, převážně do Srbska, a k rostoucímu počtu pouze kosovských Albánců, nikoli kosovských Srbů, a to až do nástupu Slobodana Miloševiče do čela Jugoslávie, který se stylizoval do role srbského národního vůdce s cílem zvýšit počet kosovských Srbů na území Kosova a potlačit nacionalismus kosovských Albánců tím, že autonomní status Kosova bude omezovat. Tím však jen posílil nacionalistické ambice kosovských Albánců o vyhlášení Kosova, vlastního nezávislého státu na Jugoslávii.

Tato skutečnost vyústila až do Kosovských válek z let 1998 - 1999. V počátečních fázích konfliktu docházelo k ozbrojeným střetům mezi militantní UÇK a mezi srbskou armádou. V druhé fázi války v roce 1999 došlo, kvůli neochotě Slobodana Miloševiče přistoupit na požadavky tzv. Kontaktní skupiny pro bývalou Jugoslávii, k bombardování území Kosova jednotkami NATO, bez souhlasu RB OSN. Výsledkem tohoto vojenského řešení bylo schválení klíčové Rezoluce RB OSN č. 1244 a vytvoření mise UNMIK, čímž se území Kosova dostalo pod mezinárodní správu. Poválečné situací Kosova je věnována následující kapitola.

3. Role vnějších aktérů na demokratizaci Kosova

V této kapitole se zaměřím na roli vnějších aktérů na demokratizaci Kosova, která byla klíčová pro jeho poválečný vývoj, který datuji vytvořením mise UNMIK, čímž se z Kosova stalo území pod mezinárodní správou, což mj. zahrnovalo nasazení jednotek KFOR v rámci působení sil NATO v oblasti a také zapojení Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. V této kapitole tedy přiblížím roli vnějších aktérů na demokratizaci Kosova, vyjma role Evropské unie, které jsem věnoval samostatnou kapitolu této diplomové práce.

3.1. Mezinárodní správa Kosova - mise UNMIK

10. června 1999, byla na základě Kapitoly VII Charty OSN - Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných, přijata rezoluce RB OSN č. 1244 a došlo k vytvoření mise UNMIK. Slobodan Milošević zprvu odmítal tuto dohodu podepsat, neboť nesouhlasil například s tím, aby v čele mise UNMIK bylo NATO (požadoval OSN), či aby vojska měla volný pohyb po celé Jugoslávii (požadoval pouze území Kosova). Součástí dohody byla také formulace, že Kosovo zůstane součástí Srbska a Jugoslávie (odstavec 10 Rezoluce), resp: *„(Rada bezpečnosti)... pověřuje generálního tajemníka, aby s podporou příslušných mezinárodních organizací ustavil přítomnost mezinárodních civilních sborů v Kosovu za účelem výkonu dočasné správy Kosova, v jejímž průběhu by existovala rozsáhlá autonomie Kosova v rámci Svazové republiky Jugoslávie a která by dohlížela nad vytvářením dočasných demokratických samosprávných institucí, které by zajistily všem obyvatelům Kosova mírové a normální životní podmínky.“*⁴¹ Rada bezpečnosti se tedy shodla na tom, že Kosovu přísluší rozsáhlá autonomie, avšak stále v rámci Jugoslávie, nejednalo se tedy o potvrzení možnosti vyhlásit nezávislost na Jugoslávii, jak k tomu nakonec došlo v roce 2008. Mezi další neméně důležité body rezoluce patří:

- rozmístění mezinárodních civilních a bezpečnostních sborů v Kosovu pod záštitou OSN (odstavec 5);
- dohoda o úkolech mezinárodních bezpečnostních sborů působících v Kosovu, mezi které zejména patří předcházení opětovnému vypuknutí násilí, udržování či vynucování příměří a zajištění stažení vojenských, policejních a paramilitárních sil;

⁴¹ Security Council resolution 1244 (1999) on the situation relating Kosovo. *Un.org* [online]. [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf>>

- demilitarizace Kosovské osvobozené armády UÇK a dalších ozbrojených kosovsko-albánských skupin;
- vytvoření bezpečného prostředí umožňující bezpečný návrat uprchlíků a vysídlených osob do jejich domovů.

Území Kosova se tedy po ukončení bombardování silami NATO dostalo pod mezinárodní správu a mise UNMIK byla nejprve misí pro udržení míru (peacekeeping) a později misí pro budování míru (peacebuilding). Mise UNMIK byla rozdělena do čtyř pilířů:

- 1. pilíř: Policie a justice (pod vedením OSN);
- 2. pilíř: Civilní správa (pod vedením OSN);
- 3. pilíř: Demokratizace a budování institucí (pod vedením OBSE);
- 4. pilíř: Rekonstrukce a ekonomický vývoj (pod vedením EU).

V současné době je odpovědnost za aktivity v prvním a druhém pilíři již na kosovské samosprávě, nicméně v počátcích mise UNMIK bylo pro prozatímní civilní správu nezbytné vytvoření kosovské policie, tedy kosovských policejních sborů, kdy v první fázi dohlížely na pořádek jednotky KFOR, ve fázi následující odpovědnost převzala Jednotka civilní policie OSN - UNCIVPOL, která následně cvičila kosovské policisty.⁴² Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě se měla zaměřit jednak na posílení institucí a budování institucí nových, tak i na ochranu lidských práv a jejich dodržování policií a soudy a Evropská unie měla zajistit zejména obnovu infrastruktury a obnovu sociálních a ekonomických systémů.

Dle již zmíněného článku 10 Rezoluce RB OSN č. 1244 postupně docházelo k vytváření samostatných kosovských institucí, na které UNMIK postupně přenášela různé pravomoci. Došlo k vytvoření tří institucí. První z nich byla Společná prozatímní administrativní struktura (JIAS - Joint Interim Administrative Structure), která byla nejvýše postavenou institucí. Pod ní byla Prozatímní administrativní rada (IAC - Interim Administrative Council), která měla osm členů a zahrnovala představitele kosovských Albánců, kteří se účastnili jednání v Rambouillet (Hashim Thaçi - vůdce UÇK, Ibrahim Rugova - vůdce DLK), představitele kosovských Srbů (kteří však nebyli členy této rady se stejným postavením jako představitelé kosovských Albánců, ale měli statut pozorovatelů)

⁴² PRIMOSCH, Edmund G. The Roles of United Nations Civilian Police (UNCIVPOL) within United Nations Peace-Keeping Operations. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1994, 43(2) [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/761247>>

a zástupce UNMIK.⁴³ Tato Prozatímní administrativní rada mohla dělat pouze politická doporučení, nemohla však přijímat legislativní opatření. Třetí institucí byla Přejímná kosovská rada (KTC - Kosovo Transitional Council), kterou UNMIK nazývala nejvyšší konzultativní institucí ze Společné prozatímní administrativní struktury (JIAS) a která zahrnovala představitele tří hlavních kosovských politických představitelů - Kosovskou osvobozenou armádu UÇK, Demokratickou ligu Kosova DLK a kosovské Srby. Hlavním cílem této Přejímné kosovské rady bylo zapojení místních vůdců, ať už náboženských či politických, do procesu rozhodování. Toto zapojení však mělo podobu vydávání politických doporučení pro představitele UNMIK, protože rada jinak neměla žádné legislativní ani exekutivní pravomoci.⁴⁴

15. května 2001 bylo podepsáno nařízení UNMIK 2001/9 o vytvoření ústavního rámce pro dočasnou správu v Kosovu.⁴⁵ Tento dokument popisuje vznik institucí, které budou předány do rukou zástupců kosovské samosprávy po volbách 17. listopadu 2001. Ve své první kapitole, článku 5, zmiňuje konkrétně Shromáždění, funkci prezidenta Kosova, který bude volen Shromážděním, vládu v čele s premiérem, soudy a další instituce ústavního rámce. Podle tohoto nařízení musí kosovské policejní složky dohlížet na dodržování práva, veřejnou bezpečnost a prevenci kriminality, vše pod dohledem policejních sborů působících v rámci mise UNMIK.

Dle 9. kapitoly nařízení UNMIK 2001/9 mělo mít Shromáždění 120 členů, z nichž 100 křesel bylo vyhrazeno pro všechny strany, koalice či občanská hnutí a nezávislé kandidáty a zbývajících 20 křesel mělo být rozděleno mezi ne-albánské zástupce. Z těchto 20 křesel připadlo 10 křesel pro reprezentanty srbské menšiny v Kosovu a zbývajících 10 křesel pro reprezentanty ostatních menšin (např. menšiny bosenské, egyptské či turecké). Shromáždění mělo mít předsednictvo složené celkem z osmi členů, kdy dvě křesla připadla straně či koalici, jež ve volbách získala nejvíce hlasů, další dvě křesla připadla straně či koalici, jež ve volbách získala druhý nejvyšší počet hlasů atd. Předseda Shromáždění měl být

⁴³ LAMONT, Christopher K. *International criminal justice and the politics of compliance* [online]. 1. vyd. Burlington, Vt.: Ashgate Pub., 2010, s. 146. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://books.google.cz/books?id=q2YGDAAAQBAJ&lpg=PA146&ots=Nl6e8MH0Hg&dq=kte%20iac%20jias&hl=cs&pg=PA146#v=onepage&q=kte%20iac%20jias&f=false>>

⁴⁴ Tamtéž, s. 146

⁴⁵ REGULATION No. 2001/9 ON A CONSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR PROVISIONAL SELF-GOVERNMENT IN KOSOVO. *Unmikonline.org* [online]. 2001 [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<http://www.unmikonline.org/regulations/2001/reg09-01.htm>>

zvolen ze strany či koalice, která ve volbách získala nejvyšší počet hlasů. Toto shromáždění mělo také své komise, např. rozpočtovou či komisi pro práva a zájmy komunit.

Funkce prezidenta byla zřízena na tři roky a jeho hlavní pravomocí byla reprezentace Kosova ve spolupráci se Zvláštním zástupcem generálního tajemníka OSN pro Kosovo (Special Representative of Secretary-General - SRSG). Dále pak měla být vytvořena vláda a funkce předsedy vlády s tím, že alespoň jeden člen vlády musí být ze zástupců srbské menšiny a jeden člen vlády reprezentovat menšiny ostatní.

Soudní systém se měl dělit na Nejvyšší soud Kosova (Supreme Court of Kosovo), Krajské soudy (District Courts), Obecní soudy (Municipal Courts) a Přestupkové soudy (Minor Offense Courts).

V závěru nařízení je uvedeno, že výkon svěřených pravomocí dle tohoto nařízení nesmí oslabit či jinak negativně ovlivnit autoritu Zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro Kosovo pro zajištění provádění cílů dle Rezoluce RB OSN č. 1244 a který podle této rezoluce provádí dohled nad prozatímními institucemi samosprávy. Stejně tak výkon svěřených pravomocí nesmí ovlivnit autoritu mezinárodních mírových sil KFOR v Kosovu.

24. října 2005 Rada bezpečnosti OSN vydala formální souhlas se zahájením rozhovorů o vyřešení konečného statusu Kosova. O měsíc později, 14. listopadu 2005, byl generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem ustanoven Zvláštní zástupce OSN pro Kosovo - bývalý finský prezident Martti Ahtisaari. Ten následně zřídil zvláštní velvyslanectví OSN ve Vídni a zde od února 2006 do března 2007 probíhala jednání mezi všemi zainteresovanými stranami, tedy Srbskem, kosovskými Srby a kosovskými Albánci, o konečném vyřešení statutu Kosova. Výsledkem tohoto jednání bylo představení tzv. Ahtisaariho plánu dne 26. března 2007 na půdě Rady bezpečnosti OSN. Tento plán se skládal ze dvou částí - ze Zprávy zvláštního zástupce generálního tajemníka o budoucím statutu Kosova (The Report of the Special Envoy of the Secretary General on Kosovo's Future Status)⁴⁶ a z Komplexního návrhu na řešení otázky statutu Kosova (The Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement)⁴⁷.

⁴⁶ *Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's future status* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.osce.org/kosovo/24787?download=true>>

⁴⁷ *Comprehensive Proposal For the Kosovo Status Settlement* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Comprehensive%20Proposal%20.pdf>>

I přesto, že v textu Ahtissariho plánu není použito slovo „nezávislost“, počítal s tím, že by si Kosovo samo demokraticky vládlo, a to s plným respektováním zásad právního státu. Plán obsahuje také doporučení, aby Kosovo mělo vlastní ústavu a právo vstupovat do mezinárodních organizací a právo uzavírat mezinárodní smlouvy. Do té doby nejasná budoucnost statutu Kosova byla totiž podle Ahtisaariho hlavní překážkou v rozvoji Kosova, a to jak v oblasti ekonomické - protože Kosovo nebylo státem, a nemohlo tudíž žádat o půjčky u Mezinárodního měnového fondu či Světové banky, tak v oblasti politické - nemohlo rozvíjet své zahraniční vztahy. Ahtisaariho plán byl tedy jakýmsi kompromisem mezi všemi zainteresovanými stranami - kosovským Albáncům byla de facto nabídnuta nezávislost, z níž by těžili i kosovští Srbové, neboť po vzniku právního státu by měli ústavou garantována rozsáhlá práva a ustavení samostatné kosovské vlády s veškerými pravomocemi by vedlo k její plné zodpovědnosti za její činy, navíc Srbsko nemělo v Kosovu prakticky žádné pravomoci, neboť nejvyšší autoritou byla mezinárodní správa UNMIK.

Při projednávání Ahtisaariho plánu na půdě RB OSN nedošlo k dohodě mezi stálými členy ohledně vyřešení statutu Kosova, a to zejména kvůli rozdílným názorům na nezávislost Kosova, kdy postoj Ruska k této otázce byl a je negativní. Poté ještě následovala setkání skupiny Kosovo Troika tvořenou vyslancem za EU, vyslancem za Spojené státy americké a vyslancem za Rusko. Tato skupina pokračovala v diskusích s cílem dosáhnout shody mezi kosovskými Albánci a Srbskem v otázce akceptování Ahtisaariho plánu.⁴⁸ Ani diskuse v rámci této skupiny nevedla k dosažení shody, a z toho důvodu byla v prosinci 2007 rozpuštěna.⁴⁹

3.2. Demokratizace a budování institucí pod vedením OBSE

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě - OBSE, je vedle OSN a EU dalším mezinárodním aktérem, jež působil v Kosovu po skončení Kosovské války. OBSE byla zpočátku hlavním aktérem podílejícím se na demokratizaci Kosova a budování jeho institucí, a to v rámci 3. pilíře mise UNMIK. Mise OBSE vychází z Rezoluce RB OSN č. 1244 a její úkoly byly definovány v Rozhodnutí Stálé rady OBSE č. 305 takto:

⁴⁸ *NATO-Russia Council meets with Kosovo Troika* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_7959.htm?selectedLocale=en>

⁴⁹ *Developments as regards the future status of Kosovo. Parliamentary Assembly* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/2008/EDOC11472.pdf>>

- „vytváření kapacit v oblasti lidských zdrojů, zahrnující výcvik nové kosovské policie a řízení Kosovské policejní školy/akademie, výcvik a vzdělávání pracovníků v oblasti justice a státní správy na všech jejích úrovních;
- demokratizace a správa, včetně rozvoje občanské společnosti, nevládních organizací, politických stran a médií;
- organizace voleb a dohled nad jejich průběhem;
- monitorování, ochrana a prosazování dodržování lidských práv“⁵⁰

OBSE dosáhla v Kosovu výcviku kosovské policie, demokratizace a vytvoření fungující státní správy, přičemž Evropská unie rovněž přispěla svým zapojením, o čemž pojednává kapitola 4. této práce.

3.3. Operace NATO Joint Enterprise - mise KFOR

Mnohonárodní mírové síly KFOR pod vedením NATO zahájily operaci na území Kosova dva dny po přijetí Rezoluce RB OSN č. 1244, 12. června 1999. Hlavní úkoly mise KFOR byly v souladu s Rezolucí RB OSN č. 1244:

- „zastavit a zabránit dalším bojům v oblasti Kosova a útoky Jugoslávských a Srbských jednotek;
- zajistit bezpečnost a pořádek;
- odzbrojit Kosovskou osvobozenou armádu;
- podporovat mezinárodní humanitární pomoc;
- koordinovat a podporovat mezinárodní civilní záměry.“⁵¹

Nyní se jednotky KFOR zaměřují na vytváření bezpečného prostředí, v němž mohou všichni kosovští občané, bez ohledu na svůj etnický původ, v míru žít a s mezinárodním přispěním se podílejí na posilování občanské demokratické společnosti. Jednotky KFOR také pomáhají s návratem lidí, jež uprchli před Kosovskou válkou, dále dohlížejí na bezpečnost menšin, na bezpečnost hranic, bránění v pašování zbraní přes hranice apod.⁵² Avšak od doby, kdy jednotky KFOR poprvé vstoupily na území Kosova, se jejich počet značně zredukoval,

⁵⁰ ANNUAL REPORT 1999 ON OSCE ACTIVITIES. OSCE [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <<https://www.osce.org/secretariat/14539?download=true>>

⁵¹ NATO's Role in Kosovo. *Nato.int* [online]. [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm#>

⁵² NATO's Role in Kosovo. *Kosovo Force* [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/welcome-to-kfor/natos-role-in-kosovo>>

neboť jsou postupně předávány povinnosti a pravomoci kosovským bezpečnostním složkám a kosovským policejním složkám.

3.4. Vyhlášení nezávislosti Kosova 2008

Kvůli dodržení chronologie této diplomové práce v následující podkapitole přiblížím vyhlášení nezávislosti Kosova, ke kterému došlo v roce 2008, tedy po vzniku mezinárodní správy UNMIK, zapojení OBSE a jednotek KFOR v Kosovu, čemuž jsem se věnoval v předchozích podkapitolách. Kromě samotného vyhlášení nezávislosti je tato podkapitola věnována i dvěma odlišným pohledům v mezinárodním právu na právo vyhlášení nezávislosti - konkrétně právu národa na sebeurčení a právu státu na územní celistvost.

Dne 17. února 2008 Kosovské shromáždění (to, jež bylo zřízeno Mezinárodní správou UNMIK v roce 2001) vyhlásilo nezávislost na Srbsku prostřednictvím Deklarace nezávislosti Kosova. Samotnému vyhlášení nezávislosti předcházely volby v Kosovu konané 17. listopadu 2007 a ve kterých se kosovští Albánci jednoznačně vyjádřili pro nezávislost Kosova na Srbsku. V textu Deklarace nezávislosti Kosova přijaté v souvislosti s vyhlášením jeho nezávislosti se mj. uvádí, že nezávislost na Srbsku je vyhlášena demokraticky zvolenými zástupci občanů a je plně v souladu s doporučeními Zvláštního zástupce OSN pro Kosovo Martti Ahtisaarim a s jeho Komplexním návrhem na řešení otázky statutu Kosova, a tyto závazky plynoucí z tohoto návrhu jsou plně akceptovatelné a navíc poslouží jako vzor pro rozvoj Kosova do budoucna.⁵³ Dále deklarace uvádí, že Kosovo je demokratická a multietnická republika poskytující rovnost a ochranu práv všem občanům, zavazuje se v co nejbližší době k přijetí ústavy respektující lidská práva a ostatní svobody tak, jak jsou uvedeny v Evropské úmluvě o lidských právech.

Zástupci Kosovského shromáždění ve své deklaraci také uvítali pokračování mezinárodní přítomnosti v Kosovu na základě Rezoluce RB OSN č. 1244 a také uvítali vytvoření mise EU v Kosovu - EULEX (The European Union Rule of Law Mission in Kosovo). Co se vojenské přítomnosti týče, deklarace uvítala zapojení mezinárodních jednotek NATO prostřednictvím mise KFOR a vyslovila se pro jejich setrvání na území Kosova a zachování jejich vedoucí role při plnění požadavků uvedených v Ahtisaariho plánu

⁵³ *Kosovo Declaration of Independence* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.assembly-kosova.org/common/docs/Dek_Pav_e.pdf>

a v Rezoluci RB OSN č. 1244 do té doby, než plnění těchto požadavků bude schopna převzít místní kosovská správa.

V zahraničně-politické orientaci deklarace stvrdila záměr k podniknutí veškerých kroků nezbytných pro přijetí Kosova do Evropské unie a akceptování zásad obsažených v Chartě OSN z roku 1945, v Závěrečném aktu Konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě z roku 1975 a také ve Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích z roku 1961.

V reakci na vyhlášení Deklarace nezávislosti Kosova se generální tajemník OSN Ban Ki-moon vyjádřil pro pokračování mise UNMIK dle Rezoluce RB OSN č. 1244,⁵⁴ avšak její role by dle něj měla být stále menší, resp. její činnost měla být nahrazena misí EU - EULEX. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 3.1 této práce, čtyř-pilířová struktura mise UNMIK již zanikla, zodpovědnost za první dva pilíře přešly na kosovskou samosprávu, stejně tak jako zodpovědnost za budování institucí, jež postupně přešly z OBSE na místní kosovské samosprávné instituce.

V návaznosti na jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova srbský parlament 19. února 2008 odhlasoval zrušení vyhlášení kosovské nezávislosti s odvoláním na čl. 2 odst. 4 Charty OSN, který říká, že: „*Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.*“⁵⁵ Právo státu na územní celistvost je také součástí Helsinského závěrečného aktu, dle kterého státy musejí respektovat územní celistvost jiných států.⁵⁶ Avšak - v tomto případě Helsinský závěrečný akt hovoří o vztahu stát - stát, nikoli o národnostní, etnické či jiné menšině ve vztahu ke státu. Zároveň ten samý dokument rovněž obsahuje právo národa na sebeurčení.

Stejně jako Helsinský závěrečný akt obsahuje právo státu na územní celistvost i právo národa na sebeurčení, i v Chartě OSN jsou obsažena obě výše zmíněná práva. Např. v čl. 1 odst. 2 Charty OSN je uvedeno, že cílem Organizace spojených národů je: „*rozvíjet mezi*

⁵⁴ Ban Ki-moon urges restraint by all sides after Kosovo declares independence. *UN News* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://news.un.org/en/story/2008/02/249372-ban-ki-moon-urges-restraint-all-sides-after-kosovo-declares-independence>>

⁵⁵ Charta Organizace spojených národů. *OSN* [online]. San Francisco, 1945 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: Charta Organizace spojených národů. Dostupné také z: <<https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

⁵⁶ CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. *OSCE* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <<https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>>

*národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru“*⁵⁷ či v čl. 55, který říká, že OSN bude také podporovat zvyšování životní úrovně a zaměstnanost lidí, podporovat úctu k lidským právům a základním svobodám a to bez ohledu na rasu, pohlaví jazyk či náboženství těchto lidí.⁵⁸

Kromě obsažení práva národa na sebeurčení v Chartě OSN je toto právo, jak již bylo výše zmíněno, také zakotveno ve standardech Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě - v Helsinském závěrečném aktu. Mimo to je toto právo obsaženo také v řadě rezolucí Valného shromáždění OSN, např. v rezolucích č. 1514 a č. 1541,⁵⁹ které považují právo národa na sebeurčení za prostředek k dosažení hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje, popř. za prostředek k dosažení samosprávy na dosud nesamosprávném území, a to buďto integrací s nezávislým státem, volným sdružením s nezávislým státem a nebo s proměnou tohoto nesamosprávného území v samosprávný nezávislý stát.⁶⁰ Nutno poznamenat, že Kosovo v době vyhlášení nezávislosti nebylo nesamosprávným územím, nebylo kolonií, a výše zmíněné rezoluce jsou primárně určeny právě koloniím jakožto právní opora v mezinárodním právu pro jejich právo sebeurčení.

V souvislosti s vyhlášením nezávislosti Kosova požádalo Valné shromáždění OSN Mezinárodní soudní dvůr dne 10. října 2008, aby zodpověděl otázku, zda jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova kosovským parlamentem, který však byl pod správou mezinárodní mise UNMIK, bylo v souladu s mezinárodním právem. Soud nejprve ve svém rozhodnutí ze dne 22. července 2010 konstatoval, že nedávná historie zná již několik případů vyhlášení nezávislosti, které byly často proti vůli států, a z nichž některá vedly ke vzniku států nových, a některá naopak nikoli. Dále se soud vyjádřil, že Kosovo vyhlášením nezávislosti na Srbsku v roce 2008 neporušilo mezinárodní právo, jelikož mezinárodní právo neobsahuje

⁵⁷ CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. *OSCE* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <<https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>>

⁵⁸ Charta Organizace spojených národů. *OSN* [online]. San Francisco, 1945 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: Charta Organizace spojených národů. Dostupné z: <<https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>

⁵⁹ Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples General Assembly Resolution 1514 (XV). UN [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514(XV))>

⁶⁰ General Assembly Resolution defining the three options for self-determination General Assembly Resolution 1541 (XV). UN [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541(XV))>

žádný zákaz vyhlášení nezávislosti na jiném státu. Dále také podle soudu nebyla porušena Rezoluce RB OSN č. 1244, neboť ani tato Rezoluce výslovně nezakázala možnost konečného vyřešení statutu Kosova.⁶¹ Soud také připomněl právo národa na sebeurčení, které se podle něj ve druhé polovině 20. století vyvinulo do takové podoby, jakým je právo na vyhlášení nezávislosti utiskovaných národů či nesamosprávných celků. Na druhou stranu soud také připomněl právo státu na územní celistvost, nicméně dle soudu by bylo samotné vyhlášení nezávislosti Kosova nezákonným tehdy, pokud by hrozilo použití síly nebo hrozby proti územní celistvosti.

Vyhlášení nezávislosti Kosova je secesí - tedy takovým způsobem vzniku státu, při němž dochází k odštěpení jednoho státu od druhého s vyhlášením své nezávislosti, aniž by tento stát potřeboval souhlas státu, od kterého se odtrhuje.⁶² Nicméně tato forma vzniku státu je problematická z toho důvodu, že je obtížné určit jeho legitimitu či legalitu, navíc v souvislosti s Kosovem musím připomenout, že Kosovo doposud bylo uznáno 102 ze 193 členů OSN, což je 53 %, 23 z 28 zemí Evropské unie (82 %), 25 z 29 členů NATO (86 %) a 34 z 57 členů Organizace islámské spolupráce. Srbská vláda doposud nezávislost Kosova neuznává, avšak již byly učiněny kroky jak ze strany Kosova, tak ze strany Srbska, k normalizaci vzájemných vztahů, o čemž se podrobněji zmíním v podkapitole 4.5 této diplomové práce.

Závěrem této kapitoly bych rád zmínil, že dle výše uvedených poznatků lze konstatovat, že mezinárodní správa Kosova přispěla k vyhlášení jeho nezávislosti, a to zejména s ohledem na zprávu Zvláštního vyslance pro Kosovo Martti Ahtisaariho, který byl ustanoven generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem. Jak již bylo v této práci zmíněno, i přesto, že v textu Ahtissariho plánu pro Kosovo nebylo použito slovo „nezávislost“, je zřejmé, že ačkoli primárním cílem mezinárodní správy Kosova bylo mj. vytvoření samostatných kosovských institucí, na které by mise UNMIK mohla po dosažení jejich dostatečné demokratičnosti, transparentnosti a samostatnosti převést postupně své pravomoci, druhotným cílem mezinárodní správy bylo dle mého názoru vyhlášení nezávislosti Kosova, neboť i v samotném textu Ahtissariho zprávy je doporučení, aby mělo Kosovo vlastní ústavu

⁶¹ ACCORDANCE WITH INTERNATIONAL LAW OF THE UNILATERAL DECLARATION OF INDEPENDENCE IN RESPECT OF KOSOVO ADVISORY OPINION OF 22 JULY 2010. *ICJ* [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>>

⁶² DAVID, Vladislav, BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SLADKÝ, Pavel, SVAČEK, Ondřej. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. Aktualizované a přepracované vydání, Praha: Leges, 2011, s. 157.

a právo vstupovat do mezinárodních organizací a uzavírat mezinárodní smlouvy, což jsou znaky suverénního státu, neboť takový stát má nejen výlučnou moc na svém území vůči všem obyvatelům (svrchovanost státu), ale má také vnější svrchovanost podle mezinárodněprávní zásady svrchované rovnosti, kdy stát je v takovém případě rovnoprávným subjektem mezinárodního práva, neboť Kosovo nemohlo bez vyřešeného konečného statusu jednat vstupovat do mezinárodních organizací, tak také nemohlo žádat o půjčky u Mezinárodního měnového fondu či Světové banky, a bylo tudíž závislé na finanční pomoci plynoucí z mise UNMIK - neboť nebylo státem, což i dle Ahtissariho zprávy bylo hlavní překážkou v rozvoji Kosova.

Vedle mise UNMIK, resp. OSN⁶³, měla i Evropská unie zájem na vyřešení konečného statusu Kosova, neboť už od počátku 21. století se politika EU začíná orientovat na balkánské země s cílem posílit jejich demokratičnost, povědomí o lidských právech a jejich dodržování a posílit jejich hospodářskou stabilitu tak, aby tyto země splňovaly tzv. Kodaňská kritéria, jejichž splnění je nezbytné pro přijetí těchto zemí do Evropské unie, o čemž pojednává následující kapitola.

Tímto jsem si tedy odpověděl na dílčí výzkumnou otázku - Jaký vliv měla mise UNMIK na stabilizaci Kosova po válce. OSN území Kosova po válce stabilizovala, dohlížela na pořádek a bezpečnost jak kosovských Srbů, tak i kosovských Albánců (prostřednictvím jednotek KFOR); díky misi UNMIK došlo k vytvoření samostatných kosovských institucí, na které pak byly postupně přenášeny pravomoci.

⁶³ Nicméně při projednávání Ahtisaariho plánů na půdě RB OSN nedošlo mezi stálými členy k dohodě ohledně vyřešení konečného statusu Kosova, a to zejména kvůli negativnímu postoji Ruska.

4. Role EU v procesu demokratizace Kosova

V následující kapitole se budu podrobněji věnovat vlivu Evropské unie na demokratizaci Kosova, což je stěžejní část mé diplomové práce, proto jsem pro ni vyčlenil samostatnou kapitolu.

Počínaje rokem 2000 se politika EU začíná více orientovat na balkánské země s cílem dosáhnout takové situace, kdy by byl vojenský konflikt mezi státy tohoto regionu nemyslitelný a do budoucna by těmto zemím mohlo být nabídnuto členství v EU, to však pouze za předpokladu, splní-li tzv. Kodaňská kritéria, jež jsou nezbytná pro vstup do Evropské unie.⁶⁴ Tato nová politika Evropské unie se promítla jednak do Paktu stability pro jihovýchodní Evropu (Stability Pact for South Eastern Europe), do Stabilizačního a asociačního procesu (Stabilisation and Association Process) a do cílů mise EULEX.

4.1. Pakt stability pro jihovýchodní Evropu a Kontaktní kancelář Evropské komise

Pakt stability pro jihovýchodní Evropu byl regionálním politickým rámcem vytvořeným 10. června 1999 v Kolíně nad Rýnem na podporu zemí v oblasti jihovýchodní Evropy, které usilovali o mír, demokracii, respektování lidských práv a hospodářskou prosperitu. Tato nová orientace politiky EU tedy usilovala o stabilizaci zemí jihovýchodní Evropy, o rychlý přechod k tržní ekonomice, o vytvoření regionální spolupráce mezi danými zeměmi a případně o přípravu těchto zemí na vstup do Evropské unie.

Vedle Paktu stability pro jihovýchodní Evropu byla pro demokratizaci Kosova neméně důležitá Kontaktní kancelář Evropské komise v Prištině zřízená 27. srpna 2004.⁶⁵ Tato kancelář měla poskytnout užší vztah mezi Evropskou unií a Kosovem (na základě Rezoluce RB OSN č. 1244), vyhovět požadavkům na informace zejména tím, že jednak na svých internetových stránkách zveřejňovala všechny klíčové dokumenty související se vztahem

⁶⁴ Kodaňská kritéria jsou podmínky, kterým musí splňovat stát, chce-li se stát členem Evropské unie. Evropská rada rozhodla o stanovení takovýchto podmínek na svém summitu v Kodani 22. června 1993. Podmínky se dělí do tří skupin: politická kritéria (institucionální stabilita, demokracie a právní stát a nezbytnost dodržování lidských práv a respektování menšin); ekonomická kritéria (fungující tržní hospodářství a schopnost vydržet tlak konkurence na vnitřním trhu EU); a schopnost dostát závazkům plynoucím ze členství v EU včetně účasti na hospodářské a měnové unii. Na zasedání Evropské rady v Madridu v prosinci 1995 byla tato kritéria rozšířena ještě o podmínku převzetí legislativy EU, tzv. *acquis communautaire* - tedy převzít právní řád EU.

⁶⁵ The history of the European Union - 2004. *European Union* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2000-2009/2004_en>

Evropské unie a Kosova a jeho postupem na cestě k evropské integraci, ale také poskytováním informací o finančních nástrojích Evropské unie, jež by tento postup podpořily.⁶⁶

Za největší úspěchy této nové politiky EU lze považovat uzavření dohody o přistoupení Albánie, Bosny a Hercegoviny, Moldavska, Černé Hory, Srbska, Makedonie (nyní Severní Makedonie) a Kosova (pod mezinárodní správou UNMIK) ke Středoevropské zóně volného obchodu CEFTA (Central European Free Trade Agreement) v roce 2006⁶⁷, a také podpis Smlouvy o energetickém společenství⁶⁸ v roce 2005.⁶⁹ Ve chvíli, kdy Evropská komise usoudila, že Pakt stability pro jihovýchodní Evropu splnil svůj účel, došlo 30. května 2006 v Bělehradě k dohodě o postupném utlumování činnosti paktu o stabilitě a přechod zodpovědnosti za regionální spolupráci na samotné země tohoto regionu. Zvláštní koordinátor, dle odstavce 13 Paktu o stabilitě pro jihovýchodní Evropu, jmenovaný Evropskou unií po poradě s úřadujícím předsedou Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), měl za úkol přípravu transformačního procesu.

Výsledkem tohoto procesu bylo vytvoření Rady pro regionální spolupráci (Regional Cooperation Council).

4.2. Rada pro regionální spolupráci

Tato rada byla vytvořena za účelem propojení zemí jihovýchodní Evropy s mezinárodním společenstvím (Rada Evropy, EU - reprezentována Vysokým představitelem pro zahraniční a bezpečnostní politiku a zástupcem Evropské komise; NATO; Světová banka atd.) a podpořit jejich spolupráci a usnadnit jejich integraci do EU.⁷⁰

⁶⁶ EUROPEAN UNION OFFICE IN KOSOVO / EUROPEAN UNION SPECIAL REPRESENTATIVE IN KOSOVO. *Western Balkan Countries, Research - Technology - Innovation* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<https://wbc-rti.info/object/organisation/8636>>

⁶⁷ S platností od roku 2007.

⁶⁸ 25. října 2005 došlo k podpisu smlouvy v Aténách, cílem bylo propojení přenosových soustav se zeměmi EU - vznikl tak největší trh s elektřinou a plynem na světě.

⁶⁹ Energetické společenství. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.mpo.cz/cz/energetika/mezinarodni-spoluprace/evropska-energeticka-politika/energeticke-spolocenstvi--1121/>>

⁷⁰ About Us. *Regional Cooperation Council* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.rcc.int/pages/2/about-us>>

Dne 12. července 2006 Vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku EU Javier Solana a komisař pro rozšíření Olli Rehn předložili Radě EU zprávu „Budoucí úloha a přínos EU v Kosovu“. Zpráva konstatuje, že záměrem Evropská unie je býti hlavní silou v rámci mezinárodní mise v zemi a její přínos bude vycházet ze tří složek - představitel mezinárodní civilní mise, který bude představitelem mezinárodního společenství a jmenován Radou bezpečnosti OSN, vykonával zároveň funkci zvláštního zástupce EU, tzv. double hatted, a EU zároveň přispěje k přípravě budoucí mezinárodní civilní přítomnosti v Kosovu spolu s dalšími mezinárodními aktéry; Evropská unie bude hrát důležitou roli v oblasti práva a plánovací tým Evropské unie (EU Planning Team) vypracuje budoucí evropskou bezpečnostní a obrannou strategii, která se bude soustředit na oblast justice a policie; Komise zřídí kancelář v Prištině, která převezme funkce Evropské agentury pro obnovu a současné Kontaktní kanceláře Evropské komise - European Commission Liaison Office to Kosovo (která vykonávala svou činnost na základě Rezoluce RB OSN č. 1244).⁷¹

Dne 15. září 2006 byla přijata Společná akce Rady 2006/623/SZBP, čímž došlo ke zřízení funkce zvláštního zástupce Evropské unie.⁷² Mimo zřízení této funkce došlo také k dohodě, že OSN bude v Kosovu nadále působit, a to až do skončení mandátu stanoveného v Rezoluci RB OSN č. 1244 s tím, že po vyřešení konečného statusu Kosova již nebude plnit vedoucí roli v této oblasti. Tuto roli by měla následně převzít Evropská unie. V bodě 3 přijaté Společné akce Rady 2006/623/SZBP Rada dále souhlasí se strategickým rámcem politiky EU vůči zemím západního Balkánu, kterým je proces stabilizace a přidružení; Rada dále zřídila přípravný tým, jehož úkolem bylo podílet se na přípravách zřízení civilní mise v Kosovu.⁷³ Na pokrytí výdajů přípravného týmu Rada schválila částku 869 000 eur.⁷⁴

⁷¹ Summary note on the joint report by Javier Solana, EU High Representative for the CFSP, and Olli Rehn, EU Commissioner for Enlargement, on the future EU Role and Contribution in Kosovo. *European Commission* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-06-286_en.htm?locale=en>

⁷² Společná akce Rady 2006/623/SZBP ze dne 15. září 2006 o zřízení týmu EU podílejícího se na přípravách zřízení možné mezinárodní civilní mise v Kosovu, včetně účasti zvláštního zástupce Evropské unie (přípravný tým MCM/ZZEU). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560764906335&uri=CELEX:32006E0623>>

⁷³ Ke zřízení této mise nakonec došlo 4. února 2008, kdy byla přijata Společná akce Rady 2008/124/SZBP o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO), čemuž se budu podrobněji věnovat dále v podkapitole 4.4 této práce.

⁷⁴ Společná akce Rady 2006/623/SZBP ze dne 15. září 2006 o zřízení týmu EU podílejícího se na přípravách zřízení možné mezinárodní civilní mise v Kosovu, včetně účasti zvláštního zástupce Evropské unie (přípravný tým MCM/ZZEU). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560764906335&uri=CELEX:32006E0623>>

4.3. Stabilizační a asociační proces

Stabilizační a asociační dohody (Stabilisation and Association Agreement - SAA) jsou součástí Stabilizačního a asociačního procesu (Stabilisation and Association Process - SAP) a Evropské politiky sousedství (European Neighbourhood Policy - ENP).

Na summitu Evropské rady v Záhřebu 24. listopadu 2000 bylo Albánii, Bosně a Hercegovině, Severní Makedonii, Srbsku a Černé Hoře přislíbena perspektiva členství těchto států v Evropské unii. V důsledku toho byl zahájen Stabilizační a asociační proces (SAP) a v průběhu následujících let byla mezi těmito zeměmi na jedné straně a Evropskou unií na straně druhé podepsána Stabilizační a asociační dohoda, jež výslovně obsahuje záruky na budoucí členství těchto zemí v Evropské unii.

Mezi roky 2000 a 2006 výše uvedené země a také Kosovo⁷⁵ čerpaly finanční podporu zejména z programu Pomoc Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation - CARDS). Kosovo bylo také příjemcem pomoci.⁷⁶ Cílem tohoto programu bylo dosažení čtyř hlavních cílů:

- rekonstrukce, stabilizace demokracie, návrat uprchlíků;
- institucionální a legislativní rozvoj, který by zahrnoval harmonizaci s legislativou EU, podporoval demokracii a právní stát, dodržování lidských práv, občanskou společnost, vznik nezávislých médií a tržní ekonomiku;
- udržitelný hospodářský a sociální rozvoj a strukturální reformy;
- bližší vztahy a regionální spolupráce mezi zapojenými zeměmi.⁷⁷

Evropská agentura pro obnovu měla za úkol řízení dlouhodobých programů rozvojové pomoci balkánským zemím včetně Kosova, jemuž byla mezi roky 2000 - 2006 poskytnuta

⁷⁵ The Cards Programme. *The Delegation of the European Union to the Republic of Serbia* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<http://europa.rs/eu-assistance-to-serbia/the-cards-programme/?lang=en>>

⁷⁶ Retrospective Evaluation of the CARDS Programmes. *European Commission* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/cards/evaluation-reports/05-fr_cards_kosovo_160709.pdf>

⁷⁷ The Cards Programme. *The Delegation of the European Union to the Republic of Serbia* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<http://europa.rs/eu-assistance-to-serbia/the-cards-programme/?lang=en>>

přes tuto agenturu pomoc více než 1 miliardy eur a dalších 65 miliónu eur formou finanční pomoci rozpočtu Kosova.⁷⁸

Po skončení rozpočtového období v roce 2006 byl program CARDS nahrazen Nástrojem předvstupní pomoci (Instrument for Pre-accession Assistance - IPA), který zároveň nahradil i jiné nástroje pomoci - PHARE, PHARE CBC, ISPA, SAPARD a finanční nástroj pro Turecko.⁷⁹ Program IPA byl zřízen pro rozpočtové období 2007 - 2013 a byl programem, resp. nástrojem předvstupní politiky Evropské unie, kterým jsou v zemích, jež usilují o přistoupení k Evropské unii, podporovány nezbytné správní, hospodářské a politické reformy. Konkrétně se jednalo o podporu vzniku demokratických institucí a reformu veřejné správy a hospodářství; podporu rozvoje dopravy, venkova a ochrany životního prostředí; podporu ochranu lidských práv a svobod s respektem k právům menšin; regionální spolupráci a přeshraniční spolupráci a pomoc při zavádění legislativy EU a její harmonizaci se zeměmi usilujícími o přistoupení k EU.⁸⁰ Země, které z programu IPA čerpaly finanční prostředky, byly rozděleny na dvě kategorie, a to země kandidátské (Albánie, Černá Hora, Srbsko, Severní Makedonie, Turecko), které čerpaly prostředky ze všech složek programu IPA; a potenciální kandidátské země západního Balkánu (Bosna a Hercegovina, Kosovo), které mohly čerpat prostředky jen v rámci pomoci při budování demokratických institucí a v rámci přeshraniční spolupráce.⁸¹

Program IPA byl pro rozpočtové období 2014 - 2020 nahrazen programem IPA II,⁸² s vyčleněným rozpočtem ve výši 645,6 miliónu eur.⁸³ Tento program si klade za cíl dosažení výsledků v oblasti demokracie a správy, právního státu, v energetickém sektoru,

⁷⁸ Sdělení Komise Radě - Evropská budoucnost pro Kosovo /* KOM/2005/0156 konečném znění */. *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0156:CS:HTML>>

⁷⁹ Nástroj předvstupní pomoci (NPP). *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/ipa/>

⁸⁰ IPA. *Republic of Kosovo, Ministry of European Integration* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<http://mei-ks.net/en/ipa->>

⁸¹ Nástroj předvstupní pomoci (NPP). *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/ipa/>

⁸² Retrospective Evaluation of the CARDS Programmes. *European Commission* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/cards/evaluation-reports/05-fr_cards_kosovo_160709.pdf>

⁸³ Kosovo - financial assistance under IPA II. *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/funding-by-country/kosovo_en>

konkurenceschopnosti, školství, zaměstnanosti, zemědělství a rozvoji venkova. Konkrétněji se jedná o reformu veřejných služeb a posílení její spolehlivosti, transparentnosti a zodpovědnosti a zvýšení její efektivity; ustavení demokratických institucí a posílení demokracie, právního státu; boj proti korupci a organizovanému zločinu, dodržování lidských práv a ochrana menšin; v oblasti energetického sektoru by mělo dojít k vytvoření udržitelného systému distribuce energií s vyšším využitím obnovitelných zdrojů; v sociálních oblastech si program IPA II vytyčil posílení fungování pracovního trhu a zvýšení standardů výuky, restrukturalizaci systému sociálního zabezpečení a zvýšení standardů bydlení pro lidi žijících na vesnicích.⁸⁴

Po podepsání Stabilizační a asociační dohody Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Severní Makedonií, Srbskem a Černou Horou došlo 27. října 2015 k podepsání dohody s Kosovem, konkrétně premiérem Isa Mustafou a ministrem pro evropskou integraci a hlavním vyjednávačem Bekimem Çollakem. Za Evropskou unii byla signatářkou Vysoká představitelka pro zahraniční a bezpečnostní politiku Federica Mogherini a Johannes Hahn, komisař pro evropskou politiku sousedství a rozšíření.⁸⁵

Obsahem této dohody je přijetí konkrétních kroků, které by prostřednictvím procesu stabilizace a přidružení vedly k dalšímu upevnění vztahů mezi Kosovem a Evropskou unií, k rozvíjení regionální spolupráce, ke sblížování stávajících právních předpisů v Kosovu s právními předpisy Evropské unie a „*k pokroku v evropské perspektivě Kosova a při jeho sblížování s Unií - pokud to umožní objektivní okolnosti a Kosovo splní kritéria, která vymezila Evropská rada 21. - 22. června 1993 v Kodani.*“⁸⁶ Konkrétně dle článku 1 odstavce 2 této dohody se jedná o: „*podporu Kosova a jeho snahy o posílení demokracie a právního státu; poskytnutí politické, ekonomické a institucionální stability v Kosovu a v jeho regionu; poskytnutí rámce pro vedení politického dialogu, který by rozvíjel bližší vztahy mezi politickými stranami; a podporu Kosova v rozvíjení ekonomické a mezinárodní spolupráce*

⁸⁴ Kosovo - financial assistance under IPA II. *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/funding-by-country/kosovo_en>

⁸⁵ Stabilisation and Association Agreement (SAA) between the European Union and Kosovo signed. *European Council Council of the European Union* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/10/27/kosovo-eu-stabilisation-association-agreement/>>

⁸⁶ DOHODA O STABILIZACI A PŘIDRUŽENÍ mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii na jedné straně a Kosovem na straně druhé. *EUR-lex* [online]. Úřední věstník Evropské unie, 2016 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ%3AL%3A2016%3A071%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.071.01.0003.01.ENG>

*a aproximaci jeho legislativy k legislativě Evropské unie.*⁸⁷ Součástí této dohody bylo také potvrzení podpory Kosova ve snaze dokončit přechod k fungující tržní ekonomice následované postupným vytvořením zóny volného obchodu mezi Evropskou unií a Kosovem.⁸⁸ Tento dokument však nepředstavuje uznání Kosova jako nezávislého státu jak ze strany Evropské unie jako celku, tak ze strany těch členských států, které doposud nezávislost Kosova neuznaly - Kypr, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Španělsko.

Stabilizační a asociační dohodou (na základě její hlavy X) byla vytvořena Rada stabilizace a přidružení, jejímž cílem je dohled nad používáním a prováděním této dohody, dále pak Výbor pro stabilizaci a přidružení a Parlamentní výbor pro stabilizaci a přidružení, který má podobu fóra, v rámci něhož se zástupci Evropského parlamentu a zástupci Parlamentu Kosova mají možnost scházet, debatovat spolu a vyměňovat si názory. Stejně jako Parlamentní výbor, tak i Rada a Výbor jsou tvořeny zástupci EU a zástupci Kosova.

4.4. EULEX

Dne 4. února 2008 byla přijata Společná akce Rady 2008/124/SZBP o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO) a 16. února 2008 Rada definitivně rozhodla o zřízení této mise Evropské unie. Evropská unie se tímto rozhodnutím zavázala hrát hlavní úlohu při posilování stability v oblasti a hledání řešení pro budoucí status Kosova, to vše v souladu s rámcem poskytnutým Rezolucí RB OSN č. 1244. Rada Evropské unie ve složení pro obecné záležitosti a vnější vztahy následně stanovila pravidla pro tuto misi a datum jejího zahájení. Byl také jmenován zvláštní zástupce EU pro Kosovo.

Hlavním cílem mise EULEX KOSOVO bylo *„napomáhat kosovským institucím, justičním i donucovacím orgánům při jejich pokroku směrem k udržitelnosti a odpovědnosti a při dalším rozvíjení a posilování nezávislého mnohonárodnostního justičního systému a mnohonárodnostní policie a celních orgánů, přičemž zajišťovala, aby tyto orgány nepodléhaly politickému vměšování a dodržovaly mezinárodně uznávané normy a evropské*

⁸⁷ DOHODA O STABILIZACI A PŘIDRUŽENÍ mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii na jedné straně a Kosovem na straně druhé. *EUR-lex* [online]. Úřední věstník Evropské unie, 2016 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ%3AL%3A2016%3A071%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.071.01.0003.01.ENG>

⁸⁸ Tamtéž.

*osvědčené postupy.*⁸⁹ Za tímto účelem mise EULEX prováděla monitorování příslušníků kosovských institucí a institucích samých ve všech oblastech, které souvisejí s oblastí právního státu, včetně celních orgánů. Vedle monitorování bylo cílem mise EULEX i odborné vedení a poradenství, dohled nad zajištěním právního státu a jeho prosazováním, včetně veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a dohledu nad tím, aby žádné kosovské orgány nepodléhaly v oblasti právního státu politickému vměšování.

Plánovací tým EU (EUPT Kosovo), zřízený roku 2006 přijetím společné akce Rady 2006/304/SZBP, působil jako hlavní plánovací a přípravný subjekt a byl zodpovědný mj. za najímání a rozmístění personálu a pořizování vybavení, za vypracování operačního plánu (OPLAN), jež je následně schvalován Radou, a za přípravu technických nástrojů, které byly nezbytné pro výkon mise EULEX.

Z hlediska struktury mise EULEX KOSOVO došlo ke zřízení hlavního ústředí mise EULEX v Prištině a regionálních a místních kanceláří po celém Kosovu. Civilní velitel operace - ředitel útvaru schopnosti civilního plánování, měl na starosti velení a řízení mise na strategické úrovni v rámci politické kontroly a dohled nad řádným a účinným prováděním rozhodnutí Rady EU i Politického a bezpečnostního výboru, který z pověření Rady vykonával politickou kontrolu a strategické řízení EULEX KOSOVO. Nicméně veškerý vyslaný personál zůstával zcela pod velením vnitrostátních orgánů těch zemí, jež tento personál poskytly. V případě, že tento personál byl vyslán orgánem EU, zůstal pod velením onoho orgánu.

Vedle civilního velitele operace EULEX působil i vedoucí mise, jež vykonával velení a řízení personálu, týmů a útvarů zúčastněných států tak, jak byly přiděleny právě civilním velitelem operace. Vedoucí mise byl zodpovědný za administrativu, logistiku a za majetek, zdroje a informace, které měla mise EULEX k dispozici. Kromě těchto povinností byl vedoucí mise pověřen i zajištěním úzké spolupráce mezi příslušníky mise EULEX a příslušnými kosovskými orgány a také mezinárodními aktéry, např. jednotkami KFOR a příslušníky mise UNMIK.

Po zřízení mise EULEX se tato mise stala největší civilní misí Společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie a zahrnovala přes 3 200 příslušníků policejních složek

⁸⁹ Společná akce Rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-Lex* [online]. [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008E0124&qid=1560755867319&from=CS>>

a 1 950 osob právního zaměření, z nichž 1 250 osob bylo místních. Ve svých počátcích v letech 2008 - 2010 zejména monitorovala silné a slabé stránky v oblastech práva napříč kosovskými institucemi.⁹⁰ V průběhu těchto dvou let probíhalo monitorování a odborné poradenství kosovským orgánům v oblasti právního státu - představitelům soudního systému a orgánům činným v prosazování práva, a to tím způsobem, aby se zvýšila jejich stabilita a zodpovědnost, posílila jejich nezávislost v multietnickém soudním systému, policii a celní správě.

Mise EULEX také měla výkonné pravomoci v oblasti právního státu, konkrétně vyšetřování a stíhání závažných a citlivých trestných činů. V souladu se zákonem č. 03/L-053 Republiky Kosovo z 13. března 2008, o jurisdikci, výběru soudních případů a jejich přidělení soudcům a žalobcům mise EULEX v Kosovu⁹¹, byly soudní případy prošetřovány a představeny soudu žalobci EULEX a souzeny shromážděním soudců (Assembly of EULEX Judges), jejichž většina byla mezinárodní. To vše za spolupráce s Kanceláří zvláštního žalobce republiky Kosovo (Special Prosecution Office of Republic of Kosovo - SPRK).

Po vypršení dvouletého mandátu byla v červnu 2010 mise EULEX prodloužena o dva roky. Její hlavní cíl zůstal stejný jako v roce 2008. V roce 2012 byl mandát mise rozhodnutím Rady 2012/291/SZBP ze dne 5. června 2012 opět prodloužen, tentokrát však s tím, že došlo k výraznému snížení počtu pracovníků a k celkové restrukturalizaci mise, neboť již značná část cílů mise EULEX byla splněna. Mise byla rozdělena do dvou hlavních částí - „výkonná divize“⁹², která pracovala na výkonném mandátu mise; a „divize na posílení“⁹³, která měla za úkol monitoring, výcvik a poradenství místním protějškům.⁹⁴

⁹⁰ Short history of EULEX. *EULEX KOSOVO* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <<https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44,197>>

⁹¹ LAW No. 03/L-053, ON THE JURISDICTION, CASE SELECTION AND CASE ALLOCATION OF EULEX JUDGES AND PROSECUTORS IN KOSOVO. *Republika e Kosovës - Kuvendi* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <<https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/03-L-053%20a.pdf>>

⁹² „Executive Division“

⁹³ „Strengthening Division“

⁹⁴ Short history of EULEX. *EULEX KOSOVO* [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44,197>>

12. června 2014 přijala Rada Rozhodnutí, kterým prodloužila mandát mise EULEX do 14. června 2016.⁹⁵ V tento poslední den mandátu mise Rada prodloužila její mandát do 14. června 2018, kdy na období od 15. června 2016 do 14. července 2017 byla schválena částka 63 600 000 eur na krytí výdajů souvisejících s mandátem mise.⁹⁶

Zatím poslední prodloužení mandátu mise EULEX bylo odhlasováno Radou 8. července 2018 v podobě Rozhodnutí Rady 2018/856, na dobu dvou let - do 14. června 2020.⁹⁷ Rada se dohodla na změně mandátu mise, kdy kosovské instituce již nebudou podléhat politickému vměšování a jejich činnost bude vykonávána plně v souladu s mezinárodními normami, zejména v oblasti lidských práv, a také s osvědčenými evropskými postupy. Dle Rozhodnutí Rady by mise EULEX měla „*postupně ukončit provádění zbývajících výkonných funkcí a zbývající úkoly přenést na jiné dlouhodobé nástroje EU.*“⁹⁸ Tato změna je nejvíce patrná v oblasti soudní, v níž jsou nyní soudní procesy vedeny kosovskými soudci, avšak stále pod dohledem jejich protějšků působících v rámci mise. Mise EULEX si však ponechala určité omezené výkonné pravomoci, např. v oblasti ochrany svědků či v podpoře kanceláře zvláštního žalobce.

Na toto dvouleté období trvání mise EULEX bylo poskytnuto 169 805 000 eur. Tato částka je jednak na pokrytí výdajů souvisejících s plněním mise EULEX, tak i na pokrytí podpory soudních řízení převedených do některého ze států EU.

4.5. Kosovo na cestě k evropské integraci

Následující podkapitola pojednává o Kosovu a jeho postupu při plnění tzv. kodaňských kritérií a jeho perspektivě členství v Evropské unii.

⁹⁵ ROZHODNUTÍ RADY 2014/349/SZBP ze dne 12. června 2014, kterým se mění společná akce 2008/124/SZBP o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560768911186&uri=CELEX:32014D0349>>

⁹⁶ ROZHODNUTÍ RADY (SZBP) 2016/947 ze dne 14. června 2016, kterým se mění společná akce 2008/124/SZBP o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (*) (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560769104663&uri=CELEX:32016D0947>>

⁹⁷ ROZHODNUTÍ RADY (SZBP) 2018/856 ze dne 8. června 2018, kterým se mění společná akce 2008/124/SZBP Misi Evropské unie v Kosovu* na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0856&from=CS>>

⁹⁸ Tamtéž.

Výsledkem jednání Evropské rady v Soluni ve dnech 19. a 20. června 2003 bylo potvrzení zapojení Srbska, včetně Kosova, do Stabilizačního a asociačního procesu s perspektivou členství v Evropské unii po splnění tzv. kodaňských kritérií, a vzhledem k tomu, že byl výše uvedený slib potvrzen na zasedání na vysoké úrovni o západním Balkánu v Sarajevu 2. června 2010, vydal Evropský parlament 29. března 2012 Usnesení o evropském integračním procesu v případě Kosova (2011/2885(RSP))⁹⁹. V tomto usnesení Evropský parlament konstatoval, že do vydání tohoto Usnesení uznalo nezávislost Kosova, vyhlášenou v roce 2008, doposud 88 zemí, z toho 22 členských států Evropské unie a uvítal by, kdyby zbývajících pět zemí EU tak také učinilo. Kromě toho Evropský parlament vyjádřil znepokojení nad nedostatky během parlamentních voleb v Kosovu v prosinci 2010 a znepokojení nad velkým množstvím nevyřešených případů válečných zločinů, které na misi EULEX přenesla prozatímní správní mise OSN v Kosovu. Evropský parlament také ve svém Usnesení vyzval misi EULEX k zintenzivnění boje proti korupci a organizovanému zločinu a nedostatečným bojům kosovských orgánů.

19. dubna 2013 uzavřel premiér Srbska Ivica Dačić a premiér Kosova Hashim Thaçi první dohodu o zásadách normalizace vztahů mezi Srbskem a Kosovem, tzv. Bruselskou smlouvu. Tato dohoda, jež obsahuje pouhých patnáct bodů, byla výsledkem předchozích deseti kol intenzivních dialogů mezi kosovskou a srbskou stranou a je výrazným milníkem v jejich vztazích po vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008. Hlavními body této dohody je „vytvoření Sdružení/Asociace srbských municipalit se značnou autonomií; zavedení jedné policejní síly v Kosovu a integrace srbských policejních složek do jednotných policejních sil; integrace a fungování všech soudních autorit v rámci kosovského práva a uspořádání komunálních voleb v severním Kosovu pod dohledem OBSE.“¹⁰⁰ Důsledkem této dohody bylo také zřízení týmu regionálního velitelství kosovské policie na severu země a vyčlenění dodatečných finančních prostředků EU v rámci nástroje předvstupní pomoci (IPA) na podporu provádění tzv. Bruselské dohody. Se Srbskem byly díky podpisu dohody a normalizaci vztahů s Kosovem, z rozhodnutí Evropské rady zasedající v červnu 2013, zahájeny přístupové rozhovory.

⁹⁹ Zpráva o pokroku Kosova. *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012IP0115&qid=1560755867319&from=CS>>

¹⁰⁰ MAROŠKOVÁ, Tereza. Rozšiřování Evropské unie jako nástroj transformace srbsko-kosovského konfliktu po roce 2008. *Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations* [online]. 2018, 53(1/2018), s. 31 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <<https://mv.iir.cz/article/view/1529/1451>>

16. ledna 2014 vydal Evropský parlament Usnesení o evropském integračním procesu v případě Kosova (2013/2881(RSP)), v němž zhodnotil dosavadní integrační proces Kosova do Evropské unie. V tomto Usnesení mj. ocenil podepsání tzv. Bruselské dohody mezi srbským a kosovským premiérem a vyjádřil znepokojení nad tím, že v Kosovu nedošlo k výraznějšímu pokroku v oblasti právního státu, konkrétně v oblasti účinnosti, transparentnosti, odpovědnosti a nestrannosti soudního systému a v boji proti korupci v Kosovu.¹⁰¹

Zhodnotím-li perspektivy Kosova na přijetí do Evropské unie, čímž si zároveň odpovím na dílčí výzkumnou otázku své diplomové práce, musím jako první zmínit tzv. Bruselskou dohodu, která je významným milníkem vzájemných vztahů Srbska a Kosova. Domnívám se, že Srbsko tento krok učinilo zejména z toho důvodu, aby posílilo své šance při budoucím hlasování o svém přijetí do Evropské unie, při němž je nezbytné, aby pro vstup hlasovalo všech současných 28 členských zemí EU. V lednu 2014 byla totiž se Srbskem zahájena přístupová jednání.

Podpis dohody o stabilizaci a přidružení mezi EU a Kosovem z 2. října 2015 je rovněž dalším milníkem pro Kosova na cestě k evropské integraci. Nicméně nutno podotknout, že veškerá přijímaná usnesení a dohody Evropským parlamentem či Radou EU nevyžadují ke svému přijetí absolutní souhlas, tj. souhlas všech členů - ať už poslanců či ministrů, navíc v každém takto přijatém aktu je vždy výslovně uvedeno, že jeho přijetí neznamená uznání nezávislosti Kosova jako takového, čímž se dostávám k problému, kterým je nezbytnost souhlasu všech 28 členských zemí v případě přijetí Kosova do Evropské unie.

Španělsko, Řecko, Slovensko, Rumunsko a Kypr, tedy země EU, které doposud neuznaly nezávislost Kosova, tak dle mého názoru učinily kvůli situaci uvnitř svých států, neboť se obávají, že by k podobné situaci, k jaké došlo v případě Kosova a Srbska, mohlo dojít i na jejich území. Tyto obavy mohou být důvodné, nicméně kdyby se tyto menšiny žijící na území výše zmíněných členských států EU pokusily vyhlásit nezávislost území, na němž žijí, a to dle práva národa na sebeurčení, podpořeným např. rezolucemi Valného shromáždění OSN č. 1514 a č. 1541, lze předpokládat, že by toto právo akceptováno nebylo a právo státu na územní celistvost by v tomto případě převládalo, neboť jak je v samotných výše

¹⁰¹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. ledna 2014 o evropském integračním procesu v případě Kosova (2013/2881(RSP)). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014IP0040\(01\)&qid=1560755867319&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014IP0040(01)&qid=1560755867319&from=CS)>

zmíněných dvou rezolucích uvedeno, právo národa na sebeurčení lze považovat za prostředek k dosažení hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje, popř. za prostředek k dosažení samosprávy na dosud nesamosprávném území. Tyto menšiny však žádnou hospodářskou, sociální či kulturní diskriminaci netrpí, navíc, jak konstatoval Evropský soudní dvůr ve svém rozhodnutí ze dne 22. července 2010, právo národa na sebeurčení se od 50. let 20. století vyvinulo do takové podoby, že jej lze chápat jako právo na vyhlášení nezávislosti utiskovaných národů, což v případě pěti členských zemí EU neuznávající nezávislost Kosova není rovněž relevantním argumentem. Dá se také předpokládat, že vnitrostátní vlády těchto pěti zemí Evropské unie mají určité obavy v rovině politické, a to konkrétně obavy o své znovuzvolení v případě vnitrostátních voleb a svůj případný volební propad a ztrátu moci, neboť jsou to právě vlády členských zemí, které rozhodují o tom, zda jejich země nezávislost Kosova uzná či nikoli.

Samotný proces rozšíření EU a přístupová jednání jsou stanoveny Radou pro obecné záležitosti, která každoročně vyhodnocuje proces rozšíření s cílem posoudit pokrok kandidátských zemí na cestě k integraci do Evropské unie. Na svém posledním zasedání ze dne 18. června 2019 přijala Rada pro obecné záležitosti závěry o procesu stabilizace a přidružení,¹⁰² a Evropská rada tyto závěry následně o dva dny později potvrdila.¹⁰³ Co se samotného obsahu závěrů Rady v otázce Kosova týče, Rada opět zdůraznila důležitost pokračování v provádění Dohody o stabilizaci a přidružení s Kosovem z 27. října 2015.¹⁰⁴ Došlo také k pokroku při provádění evropského programu reforem, nicméně v oblasti cel došlo v listopadu 2018 k zavedení jednostranného zvýšení celních sazeb až o 100 % u dovozu ze Srbska a z Bosny a Hercegoviny, což je v rozporu s cíli Dohody o stabilizaci a přidružení s Kosovem. Dalším problémem je korupce a organizovaná trestná činnost a také například jmenování osob odsouzených za válečné zločiny do veřejných funkcí ve státní správě. Nedošlo také ke splnění závazku vyjednaném v rámci tzv. Bruselské dohody, kdy mělo dojít k přípravě návrhu statutu společenství obcí v Kosovu v těch částech, v nichž většinu tvoří Srbové. Kosovo také usiluje o uvolnění vízového režimu se zeměmi schengenského prostoru,

¹⁰² Závěry Rady o rozšíření a procesu stabilizace a přidružení. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/06/18/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>>

¹⁰³ *Zasedání Evropské rady (20. června 2019) – závěry*. In: . Brusel: Evropská rada, 2019, CO EUR 12 CONCL 5. Dostupné také z: <<https://www.consilium.europa.eu/media/39940/20-21-euco-final-conclusions-cs.pdf>>

¹⁰⁴ O této dohodě podrobněji pojednává podkapitola 4.3 této diplomové práce

příčemž návrh Komise z května 2016 na zrušení vízové povinnosti vůči Kosovu byl Evropským parlamentem v březnu 2019 schválen a nyní v červnu 2019 je toto rozhodnutí posuzováno v Radě EU.

Závěrem bych chtěl dodat, že vzhledem k dosavadnímu vývoji se domnívám, že Kosovo zůstane pouze potencionální kandidátskou zemí. Nedosáhlo ještě takové úrovně demokratizace, která je standardem pro země Evropské unie, kdy např. až v roce 2015, po nátlaku mezinárodního společenství, ustavilo zvláštní soud pro válečné zločiny, který má za úkol řešit zločiny páchané na civilním obyvatelstvu během Kosovské války. Sídlo tohoto soudu se však kvůli bezpečnosti svědků nachází v nizozemském Haagu, což mj. vypovídá o netransparentnosti kosovské justice.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnoval případu Kosova, konkrétně vlivu externích faktorů na proces jeho demokratizace, přičemž stěžejním zkoumaným vnějším aktérem byla Evropská unie. Analyzováním faktů ve spojení s teoriemi demokratizace uvedené v této práci naleznou odpověď na hlavní výzkumnou otázku této diplomové práce - jaký vliv měla EU na demokratizaci Kosova.

Evropská unie nebyla pouze jediným mezinárodním aktérem, který v Kosovu začal působit po skončení Kosovské války v roce 1999. V okamžiku skončení této války byla vytvořena mise OSN UNMIK, a to se souhlasem Rady bezpečnosti OSN, jejíž mandát byl vykonáván v souladu s Rezolucí č. 1244 této Rady. Primárním cílem mise bylo zajištění fungování autonomní oblasti Kosovo, dohled nad udržením míru (peacekeeping mission) a také vytvoření dočasných demokratických samosprávných institucí, jež by obyvatelům garantovaly normální životní podmínky a přispívaly by k zachování míru mezi kosovskými Srby a kosovskými Albánci. V rámci mise UNMIK došlo k rozdělení odpovědnosti za jednotlivé oblasti (pilíře mise) mezi jednotlivé mezinárodní aktéry, přičemž OSN byla zodpovědná za oblast policie, justice a za civilní správu; demokratizaci Kosova a budování jeho institucí měla na starost OBSE a Evropská unie se angažovala v oblasti rekonstrukce infrastruktury a ekonomického vývoje Kosova. Díky Organizaci spojených národů se území Kosova po válce stabilizovalo a došlo k vytvoření samostatných kosovských institucí, na které pak byly postupně přenášeny pravomoci.

Vedle Organizace spojených národů a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, která dohlížela na vytvoření fungující nezávislé státní správy a prováděla výcvik nové kosovské policie, v Kosovu působila (a stále působí) Evropská unie, která měla hlavní vliv na stabilizaci demokracie, rekonstrukci státu, na navázání bližších vztahů a regionální spolupráci a zejména na institucionální a legislativní rozvoj.

Dle konceptu western leverage a linkage to the west autorů *S. Levitskyho a L. A. Waye* byla Evropská unie vnějším externím aktérem v procesu demokratizace Kosova, a to tím způsobem, že prostřednictvím pozitivní podmíněnosti byl vyvíjen tlak na Kosovo směrem k demokratizaci, neboť společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie se od roku 2000, tedy záhy po skončení Kosovské války, začala orientovat na země Balkánu s cílem vytvořit takovou situaci, aby se ozbrojený konflikt na území těchto zemí v budoucnu již

neopakoval, a také demokratizovat tyto země do takové míry, aby byly schopné přistoupení k EU. Výše zmíněný koncept autoři využívali k měření vlivu mezinárodních faktorů na vývoj zemí, které označovali jako kompetitivní autoritářské režimy, tedy takové režimy, v nichž existují formální demokratické instituce, avšak jsou využívány k zisku moci vládou, která poté moc využívá vůči svým oponentům. V tomto případě to však byla právě mise UNMIK, resp. OSN, kdo byl představitelem oněch formálních demokratických institucí, neboť Kosovo bylo v té době pod mezinárodní správou, tudíž jej nelze označit jako kompetitivní autoritářský režim. I přesto je však zřejmé, že Evropská unie byla vnějším aktérem s vlivem na demokratizaci Kosova prostřednictvím pozitivní podmíněnosti v rámci western leverage, neboť tento koncept nebyl omezen existencí jiné regionální síly, která by představovala alternativní sílu jakožto vnějšího aktéra působící na demokratizaci Kosova.

Přístup linkage to the west sleduje hustotu vazeb a přeshraničních vlivů mezi zeměmi na jedné straně a EU či USA na straně druhé. V případě Kosova lze hovořit o velké hustotě vazeb mezi EU a Kosovem již od konce Kosovské války, tedy ještě před vznikem mise EULEX, která znamenala nový stupeň ekonomických a politických vztahů. Tyto vazby byly prostřednictvím Paktu stability pro jihovýchodní Evropu, zřízením Kontaktní kanceláře Evropské komise v Prištině, Rady pro regionální spolupráci a Stabilizačním a asociačním procesem. Pakt znamenal počátek vzniku těchto vazeb dle přístupu linkage to the west. Tyto vazby byly ještě zintenzivněny zřízením Kontaktní kanceláře, která představovala propojení Evropské unie s Kosovem.

Důležitým přispěním Evropské unie k demokratizaci Kosova bylo jeho začlenění do Středoevropské zóny volného obchodu CEFTA, neboť tímto krokem došlo k navázání geopolitických vazeb na straně jedné, a také k vytvoření hospodářských vazeb na ostatní evropské země na straně druhé. Neméně důležitým krokem EU bylo zřízení Rady pro regionální spolupráci, čímž Kosovo získalo propojení i s Radou Evropy, Severoatlantickou aliancí a Světovou bankou. Kromě toho také Kosovo čerpalo finanční prostředky z programu Pomoci Společenství pro rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci, čímž se ještě více posílil vliv Evropské unie na demokratizaci, neboť finanční podpora směřovala do předem stanovených oblastí podporujících rozvoj demokracie a právního státu. Nahrazením tohoto programu Nástrojem předvstupní pomoci IPA došlo k zintenzivnění vlivu

EU v Kosovu, přičemž bylo Kosovo zařazeno do kategorie potenciální kandidátské země a čerpalo prostředky při budování demokratických institucí.

Milníkem vzájemných vztahů mezi Evropskou unií a Kosovem bylo vytvoření mise EULEX, která vznikla prakticky v okamžiku vyhlášení nezávislosti Kosova. Evropská unie do té doby poskytovala zejména finanční pomoc s tím, že v Kosovu sice působili pracovníci EU, kteří dohlíželi na používání prostředků poskytnutých Evropskou unií a provádění Stabilizační a asociační dohody, nicméně zřízením mise EULEX bylo do Kosova vysláno přes 4000 osob, čímž - co se počtu osob týče, přesáhl počet pracovníků mise EULEX několikrát počet osob působící do té doby za EU v Kosovu.

Mise EULEX tedy výrazným způsobem přispěla k demokratizaci Kosova - přispěla ke vzniku právního státu, k posílení stability veřejných institucí a soudů, zajišťovala dohled nad respektováním a prosazováním lidských práv.

Evropská unie tedy měla zásadní vliv na demokratizaci Kosova, kdy byla dle konceptu autorů *S. Levitského* a *L. A. Waye - International Leverage and Linkage* hlavním vnějším aktérem s vlivem na demokratizaci Kosova (leverage) i vlivem v oblasti hustoty vazeb (linkage). Vlivem Evropské unie na demokratizaci Kosova lze označit rozvojový přístup (dle konceptu *Thomase Carotherse*), během něhož představuje podpora demokratizace nejen proces podpory voleb a politických svobod, ale také podporu spravedlnosti obecně, podporu socio-ekonomického sektoru a také good governance.

Přístup Evropské unie k demokratizaci Kosova lze podle teorie autorů *P. C. Schmittera* a *I. Browera* označit jak za přístup bottom-up, kdy Evropská unie měla vliv na jedince i občanskou společnost, kdy podporovala rozšiřování povědomí o základních lidských právech a potřebu jejich ochrany a prosazování, tak i za přístup top-down, kdy docházelo k vlivu na stát samotný a rovněž na politickou společnost. Konkrétně se jednalo o podporu vzniku demokratické ústavy a nezávislého soudního systému, dále podporu konání spravedlivých voleb a vznik politických elit, jež by byly odpovědné kosovským občanům.

Závěrem bych ještě chtěl minit, že perspektiva přijetí Kosova do EU je otázkou daleké budoucnosti, neboť jednak ještě pět členských zemí EU neuznalo nezávislost Kosova a nic nenasvědčuje tomu, že tak učiní, navíc Srbsko má mnohem větší šanci, že se stane členskou zemí EU, což znamená, že by poté muselo odsouhlasit přijetí Kosova do EU, což je také málo pravděpodobné. Navíc Kosovo nedosáhlo ještě takové úrovně demokratizace, která je

standardem pro země Evropské unie, kdy například kvůli obavám o bezpečnost svědků svědčících před zvláštním soudem pro vyšetření válečných zločinů během Kosovské války bylo nutné tento soud umístit do nizozemského Haagu, nikoli do Kosova; plnění závazků Kosova v souladu s cíli Dohody o stabilizaci a přidružení bylo také ze strany kosovské vlády v listopadu 2018 porušeno zavedením jednostranného zvýšení cel až o 100 % u dovozu ze Srbska a Bosny a Hercegoviny. Problémem je také vysoká korupce a provázání organizované trestné činnosti s představiteli státu, či dokonce obsazení nejvyšších postů válečnými zločinci. Pozitivním krokem je podání demise 19. července 2019 kosovským premiérem Ramušem Haradinajem, který byl úřadem zvláštního prokurátora¹⁰⁵ předvolán do Haagu jako podezřelý.¹⁰⁶ Hashim Thaçi, bývalý premiér Kosova a nynější prezident, byl vůdcem militantní Kosovské osvobozené armády a měl být zodpovědný za pašování heroinu do zemí západní Evropy, za obchod s lidskými orgány a za násilí páchané na kosovských Srbech během Kosovské války a bezprostředně po ní,¹⁰⁷ nicméně odsouzený nebyl. Soud totiž vždy rozhodl ve prospěch Hashima Thaçiho, a to buď kvůli nedostatku důkazů, či kvůli odmítnutí svědků vypovídat.

¹⁰⁵ Úřad je součástí zvláštního tribunálu v Haagu, který soudí válečné zločiny spáchané za Kosovské války.

¹⁰⁶ Kosovo PM Haradinaj resigns over war crimes summons. *BBC NEWS* [online]. [cit. 2019-07-19]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-49047355>>

¹⁰⁷ LEWIS, Paul. Kosovo PM is head of human organ and arms ring, Council of Europe reports. *The Guardian* [online]. [cit. 2019-07-22]. Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/world/2010/dec/14/kosovo-prime-minister-like-mafia-boss>>

Zdroje

Primární

Zdroje legislativní povahy a dokumenty

- (1) ACCORDANCE WITH INTERNATIONAL LAW OF THE UNILATERAL DECLARATION OF INDEPENDENCE IN RESPECT OF KOSOVO ADVISORY OPINION OF 22 JULY 2010. *ICJ* [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>>
- (2) ANNUAL REPORT 1999 ON OSCE ACTIVITIES. *OSCE* [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <<https://www.osce.org/secretariat/14539?download=true>>
- (3) *Comprehensive Proposal For the Kosovo Status Settlement* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Comprehensive%20Proposal%20.pdf>>
- (4) CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. *OSCE* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <<https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>>
- (5) Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples General Assembly Resolution 1514 (XV). *UN* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1514(XV))>
- (6) Developments as regards the future status of Kosovo. *Parliamentary Assembly* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/2008/EDOC11472.pdf>>
- (7) DOHODA O STABILIZACI A PŘIDRUŽENÍ mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii na jedné straně a Kosovem na straně druhé. *EUR-lex* [online]. Úřední věstník Evropské unie, 2016 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ%3AL%3A2016%3A071%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.071.01.0003.01.ENG>
- (8) General Assembly Resolution defining the three options for self-determination General Assembly Resolution 1541 (XV). *UN* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541(XV))>
- (9) Charta Organizace spojených národů. *OSN* [online]. San Francisco, 1945 [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: Charta Organizace spojených národů. Dostupné také z:

<https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

- (10) *Kosovo Declaration of Independence* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: https://www.assembly-kosova.org/common/docs/Dek_Pav_e.pdf
- (11) LAW No. 03/L-053, ON THE JURISDICTION, CASE SELECTION AND CASE ALLOCATION OF EULEX JUDGES AND PROSECUTORS IN KOSOVO. *Republika e Kosovës - Kuvendi* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/03-L-053%20a.pdf>
- (12) REGULATION No. 2001/9 ON A CONSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR PROVISIONAL SELF-GOVERNMENT IN KOSOVO. *Unmikonline.org* [online]. 2001 [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.unmikonline.org/regulations/2001/reg09-01.htm>
- (13) *Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's future status* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.osce.org/kosovo/24787?download=true>
- (14) RESOLUTION 1160 (1998). *UNSCR* [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160>
- (15) Retrospective Evaluation of the CARDS Programmes. *European Commission* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/cards/evaluation-reports/05-fr_cards_kosovo_160709.pdf
- (16) ROZHODNUTÍ RADY 2014/349/SZBP ze dne 12. června 2014, kterým se mění společná akce 2008/124/SZBP o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560768911186&uri=CELEX:32014D0349>
- (17) ROZHODNUTÍ RADY (SZBP) 2016/947 ze dne 14. června 2016, kterým se mění společná akce 2008/124/SZBP o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (*) (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560769104663&uri=CELEX:32016D0947>
- (18) ROZHODNUTÍ RADY (SZBP) 2018/856 ze dne 8. června 2018, kterým se mění společná akce 2008/124/SZBP Misi Evropské unie v Kosovu* na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0856&from=CS>

- (19) Sdělení Komise Radě - Evropská budoucnost pro Kosovo /* KOM/2005/0156 konečném znění */. *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0156:CS:HTML>>
- (20) Security Council resolution 1244 (1999) on the situation relating Kosovo. *Un.org* [online]. [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf>>
- (21) Společná akce Rady 2006/623/SZBP ze dne 15. září 2006 o zřízení týmu EU podílejícího se na přípravách zřízení možné mezinárodní civilní mise v Kosovu, včetně účasti zvláštního zástupce Evropské unie (přípravný tým MCM/ZZEU). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1560764906335&uri=CELEX:32006E0623>>
- (22) Společná akce Rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008E0124&qid=1560755867319&from=CS>>
- (23) Stabilisation and Association Agreement (SAA) between the European Union and Kosovo signed. *European Council Council of the European Union* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/10/27/kosovo-eu-stabilisation-association-agreement/>>
- (24) Summary note on the joint report by Javier Solana, EU High Representative for the CFSP, and Olli Rehn, EU Commissioner for Enlargement, on the future EU Role and Contribution in Kosovo. *European Commission* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-06-286_en.htm?locale=en>
- (25) Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. ledna 2014 o evropském integračním procesu v případě Kosova (2013/2881(RSP)). *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014IP0040\(01\)&qid=1560755867319&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014IP0040(01)&qid=1560755867319&from=CS)>
- (26) *Zasedání Evropské rady (20. června 2019) – závěry*. In: . Brusel: Evropská rada, 2019, CO EUR 12 CONCL 5. Dostupné také z: <<https://www.consilium.europa.eu/media/39940/20-21-euco-final-conclusions-cs.pdf>>
- (27) Závěry Rady o rozšíření a procesu stabilizace a přidružení. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/06/18/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>>
- (28) Zpráva o pokroku Kosova. *EUR-lex* [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012IP0115&qid=1560755867319&from=CS>>

Elektronické zdroje

- (29) About Us. *Regional Cooperation Council* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.rcc.int/pages/2/about-us>>
- (30) Ban Ki-moon urges restraint by all sides after Kosovo declares independence. *UN News* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://news.un.org/en/story/2008/02/249372-ban-ki-moon-urges-restraint-all-sides-after-kosovo-declares-independence>>
- (31) „Dobrá správa“ v dokumentech Rady Evropy. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <<https://www.mvcr.cz/clanek/dobra-sprava-v-dokumentech-rady-evropy.aspx>>
- (32) Energetické společenství. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <<https://www.mpo.cz/cz/energetika/mezinarodni-spoluprace/evropska-energeticka-politika/energeticke-spolecenstvi--1121/>>
- (33) EUROPEAN UNION OFFICE IN KOSOVO / EUROPEAN UNION SPECIAL REPRESENTATIVE IN KOSOVO. *Western Balkan Countries, Research - Technology - Innovation* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<https://wbc-rti.info/object/organisation/8636>>
- (34) IPA. *Republic of Kosovo, Ministry of European Integration* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<http://mei-ks.net/en/ipa->>
- (35) Kosovo - financial assistance under IPA II. *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/funding-by-country/kosovo_en>
- (36) Nástroj předvstupní pomoci (NPP). *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/ipa/>
- (37) NATO's Role in Kosovo. *Kosovo Force* [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/welcome-to-kfor/natos-role-in-kosovo>>
- (38) NATO's role in Kosovo. *Nato.int* [online]. [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm#>
- (39) Short history of EULEX. *EULEX KOSOVO* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <<https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44,197>>
- (40) The Cards Programme. *The Delegation of the European Union to the Republic of Serbia* [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <<http://europa.rs/eu-assistance-to-serbia/the-cards-programme/?lang=en>>

Sekundární

Odborná literatura

- (41) DAVID, Vladislav, BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SLADKÝ, Pavel, SVAČEK, Ondřej. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou. 2.* Aktualizované a přepracované vydání, Praha: Leges, 2011. 448 s.
- (42) DIZDAREVIĆ, Raif. *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie: svědectví.* 1. vyd. Praha: Jan Vašut, 2002. 351 s.
- (43) FINLAN, Alastair. *The Collapse of Yugoslavia 1991–1999.* London: Osprey Publishing, 2004, 96 s.
- (44) GIRGLE, Patrik. *Kosovo.* 2. vyd. Praha: Libri, 2009, 168 s.
- (45) HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti.* 1. vyd. Jinočany: H, 1993, 64 s.
- (46) KING, Iain a Whit MASON. *Peace at any price: how the world failed Kosovo.* Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2006, 328 s.
- (47) KLAPAL, Petr. Mezinárodní faktory demokratizace. *Mladá politologie: sborník z konference studentů doktorských studijních programů v oblasti politických věd* [online]. [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/16526/1/Klapal.pdf>>
- (48) LAMONT, Christopher K. *International criminal justice and the politics of compliance* [online]. 1. vyd. Burlington, Vt.: Ashgate Pub., 2010, 234 s. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <<https://books.google.cz/books?id=q2YGDAAAQBAJ&lpg=PA146&ots=Nl6e8MH0Hg&dq=ktc%20iac%20jias&hl=cs&pg=PA146#v=onepage&q=ktc%20iac%20jias&f=false>>
- (49) PELIKÁN, Jan a kol. *Dějiny Srbska.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 670 s.
- (50) SØRENSEN, George. *Stát a mezinárodní vztahy.* Praha: Portál, 2005, 238 s.
- (51) ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie, Srbsko, Kosovo: Kosovská otázka ve 20. století.* Brno: Masarykova univerzita, 2011, 472 s.
- (52) TEORELL, Jan. *Determinants of democratization: explaining regime change in the world, 1972-2006.* New York: Cambridge University Press, 2010, 204 s.

Odborné články a příspěvky

- (53) CAROTHERS, Thomas. Democracy Assistance: Political vs. Developmental? *Journal of Democracy* [online]. National Endowment for Democracy and The Johns Hopkins University Press, 2009, **20**(1), 15 s. [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/files/01_20_1_carothers.pdf>
- (54) LAVENEX, Sandra a Frank SCHIMMELFENNIG. EU democracy promotion in the neighbourhood: from leverage to governance?. *Democratization* [online]. Zurich, 2011, **18**(4), 885-909 [cit. 2019-07-10]. DOI: 10.1080/13510347.2011.584730. ISSN 1351-0347. Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13510347.2011.584730>>
- (55) LEVITSKY, Steven a Lucan A. WAY. Linkage versus leverage: Rethinking the international dimension of regime change. *Comparative politics* [online]. 2006, **38**(4), s. 379-400 [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20434008>>
- (56) MAROŠKOVÁ, Tereza. Rozšiřování Evropské unie jako nástroj transformace srbsko-kosovského konfliktu po roce 2008. *Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations* [online]. 2018, **53**(1/2018), 22-40 s. [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: <<https://mv.iir.cz/article/view/1529/1451>>
- (57) PRIMOSCH, Edmund G. The Roles of United Nations Civilian Police (UNCIVPOL) within United Nations Peace-Keeping Operations. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1994, **43**(2), 425-431 s. [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/761247>>
- (58) QUAN, Li a Rafael REUVENY. Economic Globalization and Democracy: An Empirical Analysis. *British Journal of Political Science*. 2003 **33**, s. 29-54.
- (59) SCHMITTER, Philippe C. a Imco BROUWER. *Conceptualizing, Researching and Evaluating Democracy Promotion and Protection* [online]. In: . EUI Working Paper SPS No. 99/9. EUROPEAN UNIVERSITY INSTITUTE, FLORENCE DEPARTMENT OF POLITICAL AND SOCIAL SCIENCES, 1999, 44 s. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <<http://cadmus.eui.eu/bitstream/id/995/>>
- (60) *Yugoslavia unraveled: sovereignty, self-determination, intervention*. Lanham, [Md.]: Lexington Books, 2003. 386 s. Dostupné také z: <https://books.google.cz/books?id=9L6ZayN27PAC&lpg=PA231&ots=gu_8gWQzkU&dq=allan%20little%20moral%20war&hl=cs&pg=PA231#v=onepage&q=allan%20little%20moral%20war&f=false>

Elektronické zdroje

- (61) Kosovo PM Haradinaj resigns over war crimes summons. *BBC NEWS* [online]. [cit. 2019-07-19]. Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/world-europe-49047355>>

- (62) LEWIS, Paul. Kosovo PM is head of human organ and arms ring, Council of Europe reports. *The Guardian* [online]. [cit. 2019-07-22]. Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/world/2010/dec/14/kosovo-prime-minister-llike-mafia-boss>>
- (63) *NATO-Russia Council meets with Kosovo Troika* [online]. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_7959.htm?selectedLocale=en>
- (64) The history of the European Union - 2004. *European Union* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2000-2009/2004_en>

Anotace

Diplomová práce se zkoumá vliv Evropské unie jakožto vnějšího aktéra na demokratizaci Kosova. Úvod práce je věnován vysvětlení pojmu *demokratizace* a různým přístupům odborníků věnujících se přechodu režimů od nedemokratických k demokratickým.

Část práce věnující se historii Kosova je stručným, avšak nezbytným exkurzem do historie, jejíž události vyústily ve vyhlášení nezávislosti Kosova v roce 2008 a následně ke zřízení mezinárodní správy Kosova, misi OSN UNMIK. Práce tedy neopomíjí ani vliv ostatních vnějších aktérů na demokratizaci Kosova.

Závěr je věnován perspektivě členství Kosova v Evropské unii a také vlivu Evropské unie na jeho demokratizaci.

Klíčová slova

Kosovo, demokratizace, Evropská unie, UNMIK, EULEX, Kosovo v EU, OSN, NATO

Annotation

This thesis explores the influence of the European Union (as an external player) on democratization of Kosovo. In the beginning of the thesis, there is an explanation of the term ‘democratization’ and also there are described some approaches of the experts who deal with the transition between undemocratic and democratic regimes.

The part of the thesis which deals with Kosovan history is brief but necessary excursion into history, which events led to the Kosovo Declaration of Independence in 2008 and the beginning of the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. So the thesis does not ignore the influence of other external players on democratization of Kosovo.

The end of the thesis is dedicated to Kosovan perspective of the membership to the European Union and its influence on the democratization of Kosovo.

Key words

Kosovo, democratization, European Union, UNMIK, EULEX, Kosovo in the EU, UN, NATO